

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

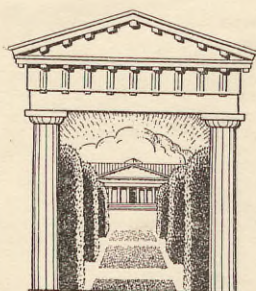
UR SVENSKA
FOLKETS HÄFDER

AF
P. J. ROSENIUS

UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
UMEA

Östergren

13687

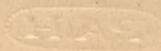

EX LIBRIS
OLOF ÖSTERGREN

²
Olof Stenroos
2. 31. V. 98.

PAR

UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
UMEA

Olof Sköglom
2. 91. V. 98.

UR
SVENSKA FOLKETS HÄFDER.

FOSTERLÄNDSKA SÅNGER

AF

PAUL JOSEF ROSENIUS.

STOCKHOLM

P. A. HULDBERGS BOKFÖRLAGS-AKTIEBOLAG.

Handwritten signature and date
1889

UR
SVENSKA FOLKETS HAFDER

SVENSKA FOLKETS HAFDER

SVENSKA FOLKETS HAFDER

Norrköping 1889. M. W. Wallberg & Comp. Boktryckeri.

Den svenske gossen.

Du svenske gosse i slott och hydda,
Du lilla pilt, som i Sverige bor,
Du tänker föga på tider flydda,
Du längtar bara att blifva stor.
Sitt ned en stund nu och låt oss språka,
Ty än fins mycket af dagen qvar,
Det är så sällan hvarann vi råka,
Du lille gosse som vill bli karl.

Du läst historien sent och tida,
Du läst om Narvas bekanta slag,
Du vet i Odhner på hvilken sida,
Det står om Wasa och Atterdag.
Du läst så mången och vacker sägen
Om en armé i kung Gustafs sold,
Som for till Tyskland den långa vägen
Att främja frihet och tämja våld.

Du mins den kungen med blåa rocken
Som måste kriga, fast myndig nyss,
Och gick i spetsen för hjältefloeken
Och dref på flykten så mången ryss
Nog mins du honom, som fastän slagen,
Det gamla modet ännu behöll,
Till dess den skymde, den dystra dagen,
Då Sveriges konung i Norge föll.

Nog mins du honom, nog mins du desse,
Hvars lefnadsgerning var ärofull?
Du hör dem nämnas med stort intresse
Och stolt du varit för deras skull.
Men låt mig ställa till dig en fråga,
Du svenske gosse, säg har du lärt
Att något offra och något våga
För detta Sverige som var dem kärt?

Hvad du ej lärt dig, kan än du lära
Du barn af Svea, vår fosterjord.
Ack, lär dig lefva till Sveriges ära
Med verk och handling — ej blott med ord.
Lär dig att manligt på sanning yrka,
Och haf de dygder, som fädren haft!
Och öfva tidigt din sinnesstyrka
Och öfva träget din muskelkraft.

Om du i framtiden medgång röner,
Det vet jag icke, men ett jag vet.
Du är dock en utaf Sveriges söner,
Och har som sådan din skyldighet. —
Du skall ej styra ett folk, ett rike,
Men lär att styra dig sjelf, min vän!
Blif stor och verksam, blif hjältars like,
Ja blif den bästa bland Sveriges män!

Var snabb att höra, när nästan klagar
Och lär dig kämpa för andras rätt.
Likt denne kung, som i forna dagar
Låg blek och blodig på Lützens slätt.
Blif mot ditt fosterland lika trogen,
Som denne frihetens vigde tolk,
Som från sitt tillhåll i Marnässkogen
Steg fram att tala till Moras folk!

Och blir af motgången hårdt du pröfvad,
Blir du besegrad i lifvets krig,
Och blir du framdeles helt beröfvad
Den sol, som lyste din lefnadsstig,
Sök likna honom som från Pultava
Red lugn och utan ett smärtans ljud,
Och kunde ännu förtröstan hafva
Uppå "sin rättvisa sak och Gud".

Och säg nu icke, som piltar pläga:
Jag är för liten och ung och späd!
Så svenske gosse, du ej får säga
Den minsta telning kan bli ett träd,
Och han, som tuktade moskoviten
Och gick vid Narva med en mot sju,
En gång i verlden han ock var liten
En liten gosse, precis som du!

Han, som till Tyskland bar svenska flaggan
Och bröt med Tilly så mången lans,
Det var en tid, då han låg i vaggan
Och visste icke, att Tyskland fans.
Och tänk på honom, som öfver Bälten
Förstod att bana en präktig väg,
Det fans en tid, då den store hjälten
Ej kunde taga ett enda steg.

Ja, desse hjältar från längesedan,
Som häfden prisat och prisa skall,
Sin art som unga de röjde redan,
De mognat långsamt för hjältens kall;
De knöto tidigt föreningsbandet
Med gamla Sverige, vår äras hem.
Lär dig att älska det samma landet,
Då skall i mycket du likna dem.

Du svenske gosse, då dig jag skådar,
På dig jag sätter vårt framtidshopp.
Din rock må gerna ha grofva trådar,
Blott du har helsan till själ och kropp,
Ty det blir du, som skall virket samla
Och bygga upp med bedrifvers glans
Det nya Sverige — ack nej det gamla
Det stolta Sverige, som fordom fans!

Sven Elfsson.

Det är ju en sägen, som aldrig skall dö,
En gammal och välbekant sägen,
Om dalkarln, som körde sin skrin
med hö

På snötäckta Isalavägen.
Det var i de dagar, som längesen gått,
I dagar af ofred och fasa,
Då Kristian var herre i Mälarens slott
Och okänd och biltog var Wasa.

Då kom der ett hölass ur Isala grind
Och öfverst derpå satt en jätte,
En groflemmad dalkarl med rosblommig kind,
Sven Elfsson den väldige hette.
Han körde sin skrin
med riksviktig min
Liksom nu på allvar han trodde,
Att hela hans fosterlands väl och ruin
På honom och hästen berodde.

Så var det ju äfven — ty gömd i hans lass
Ja djupt in i hölasset bäddad,
Der låg nu en yngling af "herrarnes" klass,
Med nöd undan jutarne räddad.
Der gömdes han nu för hvar spejande blick,
För ögon, som börjat att spana
Och söka den man, "som till Dalarne gick
Att utveckla upprorets fana".

Sven Elfsson hann knappast begynna sin färd,
Då han fick med jutar att göra.
De omgäfvö lasset med spjut och med svärd
Och röto i dalkarlens öra:
"Vi sökt Gustaf Eriksson länge och väl,
Hvar fins han? Det vet du kanhända.
Om icke du svarar, vi slå dig ihjäl
Och välta ditt lass öfver ända".

Men bonden satt lugn, han, och svarade så
Förutan all tvekan och bidan:
"Jag såg nyss den främmande flyktingen gå
Der borta åt Isalasidean!"
Dock jutarne svarte på spejares sätt:
"Han vill kanske smyga sig hädan,
Med tillhjälp af lansarne pröfva vi lätt,
Om rymmaren ligger i slädan."

Kring lasset nu fiender slogo en krets,
Sitt spjut genom höet de rände,
De trefvande, sökande lansarnes spets,
Mot höbetäckt yngling sig vände.
Den nyfikne spejarens mördande spjut
Kom Gustaf så rysansvärdt nära.
På denna oändligen långa minut
Berodde vår frihet och ära.

Snart jutarne gingo med nedslagen håg
Och läto så dalkarln passera.
På marken Sven Elfsson med grämlse såg
En blodfläck, och snart såg han flera,
De lyste så rödt, dessa fläckar af blod,
Likt rosor, på snötäcket strödde,
Den redlige dalkarlen genast förstod,
Att Gustaf var sårad och blödde.

Men danskarne voro i närheten än,
Nu gälde det vara förslagen!
Och slugheten fins ock hos olärde män,
Det visade Elfsson den dagen.
Snart Gustaf, förrådd af sitt blod, blifvit fast
Och fångats likt gäddan i noten
Då framtog Sven Elfsson en täljknif med hast
Och sargade hästen i foten.

Men knappt var det gjordt då, o fasa och ve,
Den återkom jutarnes skara
Och ropade: "Stanna! Hvad är det vi se,
Hvem blöder? Fort, skynda dig, svara!
Tro ej att vi kunna bedragas med list,
Tro ej att vi äro så blinda!
Den mannen, som blöder, han ligger helt visst
I höet, som fyller din skrinda.

Sven Elfsson han svarade, som han fann bäst:
"Om bara er syn I begagnen
Så sen I, att blödnigen kom från min häst
Och ej, som I trodden, från vagnen.
Den ena af hästarne haltar, tyvärr,
Så ofta på foten den stöder,
Det är, må jag säga, stor skada på märr;
Jag fruktar, att hästen förblöder".

Och spejarne gingo sin väg med förtret,
När denna förklaring de hörde,
Men dalkarlen, känd för sin pålitlighet,
Till Marnäs med hölasset körde.
Välsignad han vare den rådige man,
Som fann sig, när faran var inne!
Det folk, som har darrat för Kristian Tyrann,
Skall hafva Sven Elfsson i minne.

Fäderneslandets befriare.

I tolfmila skogen en vandrare går
Bland mörka och kådiga granar.
Och stundom han stannar och lyss-
nande står
På sätt, som om ofärd han anar.
Från morgon till afton han är på sin vakt,
Ty fiender gå efter honom på jagt,
Och nu efter honom man spanar.

Den biltoge kväfver en suck i sitt bröst,
Mot sorgen han vill sig bemanna.
Man ser på hans blick, att här fins ingen tröst,
Det ligger ett moln på hans panna.
För honom har lifvet ej längre behag:
Från Sverige han skiljes kanhända i dag,
Han vet ej, hvar färden skall stanna.

Han minnes den stunden, då osedd han låg
I lasset, som dalkarlen körde,
Och märkte, hur jutar med misstrogen håg
Hans ärlige körsven förhörde.
Igenom hans hölass de rände sitt spjut,
Han mins, hur det kändes i denna minut,
Då lansarne honom berörde.

Sen bodde han gömd under lutande tall
Vid Marnäs i djupaste skogen,
Till dess att från Moramäns kyrkogårdsvall
Han talte till dalaallmogen.
Han sökte att tala så godt han förstod,
Han bad denna allmoge, känd för sitt mod,
Att vara sitt fosterland trogen.

Det var som om säd uppå klippan han sått,
Ty folket det stod som förstenadt.
Det var som om ingen till fullo förstått,
Hvad främlingen velat och menat.
Han såg endast tvifvel i böndernas blick,
Och sedan det nekande svaret han fick:
"De lydde den kung, som de tjenat."

Och nu fins ej längre en gnista af hopp
Om räddning åt fädernejorden,
Den bygd, der han en gång i ro växte opp,
Är tillhåll för främlingar vorden.
Ja, allt är förloradt, och sjelf skall han gå
Att söka i Norge en hägnande vrå.
Han vandrar mot norden, mot norden.

Af Norge han ser redan fjell under skyn,
Snart skall han sitt fosterland mista.
Det stycke af land, som nu nås af hans syn,
Det är utaf Sverige det sista.
Han stannar, och nu genom tårar han ser
Den jord, som han aldrig skall återse mer,
Dess bild vill i minnet han rista.

Då hör han ett rop och då skönjer han klart
Mot skogen den mörka och stora
Två män uppå skidor, som nalkas med fart
Af fruktan att tiden förlora.
Det skallande ropet allt närmare kom,
Det ljud: "Kom tillbaka, herr Gustaf, vänd om!
Vi komma med hälsning från Mora."

I nästa minut ha de fattat hans hand
Och tala med brådskande ifver:
"Var trygg nu, herr Gustaf! — ur rike och land
Man snart din förföljare drifver.
Till dig nu i Mora man sätter sin lit,
Och vi äro komna att föra dig dit,
I fall att vår höfding du blifver."

Den biltoge skiftade färg utaf fröjd,
Han tyckte, att nästan han drömde,
Han lyftades hastigt till sällhetens höjd,
Då lidandeskalken han tömde.
Af glädje det kom i hans öga en tår,
Och allt, hvad han lidit i veckor och år,
Nu strax på minuten han glömde.

Han följer nu männen från spärrande gräns,
Som åtskiljer Svea och Nore,
I flyktningens jublande hjerta det käns,
Som vägen nu kortare vore.
Den vägen den ledde till ära och bragd;
Ty han, som nyss flydde betryckt och försagd,
Han blef Gustaf Wasa den store.

Gustaf Wasa i Westerås.

Den ädla frihetsfejden pågick än,
Än var den ofullbordad Gustafs seger,
Och hjälten drog med sina dalamän
Mot Westerås, der jutar slagit läger.
Der var det, svenske bonden öfvervann
Kung Kristians pansarklädde riddersman,
Som flydde fegt med brynjan genomstucken,
Och lemnade sitt läger och förråd
Åt Gustafs bondehär, som utan nåd
Förföljde honom glad och segerdrucken.

Strax uppå gatorna i Westerås
Det vimlade af stora bondeskaror,
Som togo för sig, hvad som kunde fås
Af läckerheter och af dryckesvaror.
De bröto sönder lås och källarbom
I hopp att läska få en törstig gom.

De buro fram de krus, som varit gömda,
De trängde in i bod och magasin,
Och hela ankare af mjöd och vin
På några få minuter blefvo tömda.

Der blef ett lustigt lif i alla hus,
När vinet nu steg bönderna till pannan.
En del försökte sofva bort sitt rus,
Och andra stimmade kring dryckeskannan.
I samma mån som vinet nått sin höjd,
Dess mera högljudd blef de drucknes fröjd.
Snart kunde ingen mer sin tunga styra,
Och de, som segrat nyss, då striden brann,
De lågo i en hop bredvid hvarann
Så orkeslösa och så hufvudyra. —

När juten märkte, hvad som försiggick,
Ifrån sin nya lägerplats i nejden.
Han fann på nytt ett lämpligt ögonblick
Att rycka fram till strid och börja fejden.
Det skulle nu ej kosta stort besvär
Att hugga ner den lilla bondehär,
Som segrade vid sista vapenprofvet,
Och lockad af de svenskes dryckesglam
Den danska hären ryckte långsamt fram
Liksom en räf, som smyger sig på rofvet.

Den stunden var för Gustaf mörk och svår,
Hans folk i fara var, och hjälp fans föga.
Här hängde Sveriges räddning på ett hår,
Här kräfdes underverk ifrån det höga,
Han sände en af sina höfvidsmän
Med alla dem, som voro nyktra än
Att söka kasta juten öfver ända.
Det underverk, på hvilket allt berott,
Det kom långt fortare, än Gustaf trott,
Ty slagen måste dansken återvända.

Men när så allt var lugnt, gick Gustaf ned
Uti förvaringsrum och källarsalar.
Det syntes nu, att han var mägta vred.
Hans läppar tiga, men hans blick den talar.
Han fattar med en jättes hela kraft
I kärll, som gömt förfalskad drufvosaft.
Han slungar dem mot väggen, så det slamrar.
Han bryter ifrån karet lagg och band,
Och med sin egen segervana hand
De fyllda tunnorna han sönderhamrar.

Från bräckta kärlden rinner vinet ut
Och blir en väldig flod, som sig förgrenar.
Af blandadt mjöd och bränvin blir till slut
En öfversvämning mellan grus och stenar.

Sitt verk beser nu Gustaf hemligt gläd;
Men vid hans sida står en bonderad,
Som undrar tyst, om denna bragd kan gillas.
Då talar Gustaf, full af vredeglöd:
"Jag ser på marken hellre vin och mjöd
Än jag ser svenska mannablodet spillas." --

Peder Smeds begrafning.

Det var den gamle Peder Smed, han var
en ärans man,
Ja ingen fans i Örebro mer vördnads-
värd än han,
Han grep med grof och valkig hand i
slägga, belg och tång
Och mödan tog han som en pligt och icke som
ett tvång.

Den gamle smeden, der han stod af sot och aska
full,
Han var minsann ej litet stolt för sina söners
skull,
Han kostat på dem lärokurs vid Tysklands bild-
ningshem,
Olaus, Laurentius, hvem känner icke dem?

Nu hade de med godt betyg till Sverige åter-
vändt,
En större fröjd än Peder Smeds, har ingen fader
känt.
Den gamles anlet riktigt sken, fast mörkt af sot
och erg,
Hvar gång man talte om hans barn, som lärt i
Wittenberg.

Då blef en dag i staden kändt, att Peder hädan
gått,
Han hade ingens ynnest sökt men allas aktning
fått.
Hans båda söner kommo nu med hast till Öre-
bro,
Att viga in hans döda kropp till grafvens tysta
ro.

De störtade i rummet in, der Peder stod på
bår,
Der funno de sin moder böjd af smärta och af
år.
Hon prydde just madonnans bild med krans af
immortell
Och gjorde af den dödes rum ett pyntadt bön-
kapell.

Förvånad brast Olaus ut: "Hvi gör du dig besvär?
Att läsa messor för en död till ingen nytta är.
De späktas munkars bönesätt är ej ett öre värdt.
Jag glömmer aldrig kära mor, hvad fader Luther
lärt.

Den stackars qvinnan brast i gråt, hon bad och
hon besvor:

"Ack kära barn I gören sorg åt eder gamla mor.
Det var ej i en lycklig stund, er far af eget val
Med mycken kostnad satte er i skolans lärosal."

"Ty se, hvad hade han till tack, för hvad åt er
han gaf?

Nu unnen I ej honom ens en messa vid hans graf.
I viljen icke kosta på er hulde faders själ
Så mycket som en åkerlapp att främja klostrets
väl."

"Det är ert myckna vetande, som gjort ert Guds-
förakt.

Och Mäster Luthers fel det är, det har jag ofta
sagt.

Ty det är han, som vilsefört er gossar båda två,
Och lärt er nya talesätt som ingen kan förstå."

Hon talat ut, då Peders hus i hast befolkadt vardt
Af klosterfolk med krucifix och kåpa stel och
svart.

De buro alla tända ljus i gul och mager hand,
De ville lindra Peders qval i reningseldens brand.

Nu ställde de sig man vid man i långa täta led
Kring båren, der bland blommor låg den döde
Peder Smed.

De togo på sig denna stund en hycklad helgonmin
Och öppnade sin messebok, att messa på latin.

Då fick Olaus och hans bror ett ändradt skick
i hast,

De sände kåpbeklädde män ett vredgadt ögonkast.
Ur vrån Olaus trädde fram och talte i en ton,
Så nu de darrade af skräck, de skrämde kloster-
hjon:

"Den döde, hvilken hvilar här, var känd på denna
ort.

Den minsta pilt i Örebro har hans bekantskap
gjort.

För alla var den saken känd, att Peder fruktat Gud.
En sådan man har ej behof af edra böneljud."

”Ja, hören det I klostermän, det komma skall en
dag,
Som sköljer gudlighetens smink ur edra anlets-
drag,
Och rycker korset ur er hand och sliter kåpans
tyg
Och visar fram i ljuset klart, hvad I begått i
smyg.”

”Ack, viken hädan! Längre nog jag sett ert falska
sken.
Det går en vind från Wittenberg, som sopar
luften ren.
Den blåser bort de lögnens frön, som I på jorden
sån,
Gån bort, I svarte hycklare! Försvinnen här-
ifrån!”

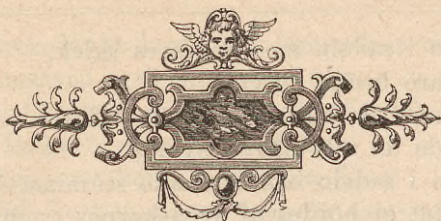
De häpne munkar aldrig hört en slik predikan
förr.
De började att dra sig bort mot husets öppna
dörr.
Med en förlägen ansigtsmin de trippade sin
kos,
Och gingo till ett annat hus att messa som det
tros.

Men knappast voro de sin väg, då syntes der en scen.

De båda bröder grepo då sin döde faders ben.
De lyftade den gamles lik på starka skulderblad
Och buro sedan Peder ut till grafvens hvilostad.

Men deras moder hof då upp sin gälla klagoröst.
Hon bad till alla helgon visst, men kunde ej få
tröst.

Hon grät, hon grät för barnens skull, "som mist sin
oskulds färg
Och lärt så mycken gudlöshet i fjerran Witten-
berg."

Tilly vid Breitenfeld.

Då stridens och frihetens härliga dag
I öster begynte att gry,
Stod Tillys armé redan ordnad till slag
Vid Breitenfelds sköflade by.
Der stodo i öfverskådliga rader
En Tillys och Pappenheims käcka brigader.

På störväxta hästar af ädlaste ras
De ordnat sig man invid man,
Med jern tunga rustningar, blanka som glas,
Och hjälm, hvars fjäder var grann.
Der sutto till häst, alla Tillys kroater,
Som brandskattat städer och eröfrat stater.

De sutto i sadeln med segrares skick,
De ryttare bruna i hyn,
Mot fjerran de riktade alla sin blick.
Som hade de sett någon syn.
De sutto i sadeln och lyssnade stumma,
Om ljudet ej hördes af svenskarnes trumma.

Den väntan blef lång för gemen och befäl,
Ett mummel och sorl man förnam:
"Den kättarekungen försofver sig väl,
Han vågar sig kanske ej fram.
Han sökt bakom fästningar ofta reträtten,
Han vågar kanhända ej strida på slätten".

Men knappt var det sagdt; då blef annat utaf,
Det blef lif uti Tillys armé.
Kommandorop ljödo och order man gaf,
Ty fienden kunde man se.
Derborta i fjerran man trodde sig spana
En skymt utaf svenskarnes fladdrande fana.

Nu blef der ett jubel bland jerngråa led
På höjder, der Tilly dem stält,
Och säkra om segern de blickade ned
På Leipzigs beryktade fält.
Snart ljud deras fältrop, snart hördes de skria
Ett kraftigt och ljudeligt: "Jesus, Maria".

Men borta, långt borta vid himmelens rand
Der framskred med mödosamt tåg.
En krigshär, som kom från ett aflägsset land,
Långt, långt bortom österssjöväg.
Der gingo mot hotande okända faror
Den nordiske konungens blågula skaror.

De egde ej, de, någon lysande dräkt,
Men rockar af enklaste ull.
De kommo helt trötta af marschernas jägt,
Och gråa af vägarnes mull.
På småväxta bondhästar sågos de rida,
De kämpar, som stredo på konungens sida.

Men fast uniformen var sliten och nött
Den bars af ett folk, som var godt.
Och småväxta bondhästen blef icke trött
Och skyggade icke för skott.
Och fanorna voro väl slitna en smula,
Men egde dock färgen, den blåa och gula.

De knektarne kommit från aflägsna hem
Att hjälpa ett främmande folk.
Och se, Gustaf Adolf var en ibland dem,
Guds Gideon, frihetens tolk.
Hvad menkligt han tänkte, hvad ädelt han ville,
Det skulle förverkligas nu af hans snille.

Ty se, när det tystnat kanonernas dån,
Och slutad var härarnes strid,
När solen gått ned i den vestliga vrån
Och aftonen kom med sin frid,
Då hade åt våldet en graf blifvit bäddad,
Ty Tilly var slagen, och verlden var räddad.

Gustaf Adolfs spion.

Vid Leck den store Gustaf Adolf stod,
I segerloppet hejdad af en flod,
Och gamle Tilly, längtande att strida,
Stod med sin här på flodens andra sida.

Den kung, som vållat kejsarns nederlag,
Han väjde ej för berg och vattendrag.
Nej han, som lade Östersjön till rygga,
Han kunde lätt slå öfver Leck en brygga.

Men se — en bro behöfdes — icke sant?
Dock! flodens djup var kungen obekant.
Och den, som ville djupet utransaka,
Den kom med lifvet knappast mer tillbaka.

Ty från den andra strand, der Tilly var,
Kanoner talade till hans försvar,
Och den, som ville mäta flodens botten,
Den fölle säkert för de många skotten.

Då talte kungen till den blå squadron,
Som skulle sedermera bygga bron:
"Den som kan mäta flodens vattenmassa
Får femtio riksdaler ur min kassa."

Knappt var det sagdt, då hela truppen red
I flygande galopp mot stranden ned.
Men se den kom tillbaka på minuten,
Af bajerska kanonerna beskjuten.

Då steg der fram en axelbred dragon
Och talade med riktig kännarton:
"Jag ber er majestät att nådigt höra
På det förslag, som nu jag ämnar göra."

"Att nalkas stranden lönar sig ej mer,
Som eders majestät förvisso ser,
Man skjutes ned förutan minsta nytta
Och gör i floden mången kullerbytta."

"Men om man brukade en liten list,
Då skulle företaget lyckas visst,
Låt mig förkläda mig till bonde bara,
Då skall jag mäta floden utan fara."

Till svar gaf konungen en bifallsnick,
Och till den närmsta byn dragonen gick,
Men kungen ställde sig uppå en kulle,
Ifrån hvars topp han allt betrakta skulle.

En stund förgick, då syntes der en syn,
Der kom en bonde utur närmsta byn,
Han bar en stång uti den ena handen
Och styrde sina steg direkt till stranden.

Nu var han framme; och nu ljöd hans rop
Till andra strandens vilda krigarhop:
"Jag vill gå öfver floden; hjälp mig öfver!
Hvar skall jag få den båt, som jag behöfver?"

När Tillys folk på andra sidan teg,
Gick bonden ut i floden några steg,
Han stannade en stund och sig betänkte,
Men gick sen längre ut, så vattnet stänkte.

Då ljud från bajrarne ett muntert skratt:
"Kan du ej simma? Säg, hur är det fatt?"
Men bonden svarade nu djupt bedröfvad:
"Nej, gode herrar, jag är föga öfvad".

"Fy," sade bajrarn, "det var klandervärdt,
Ty denna konst har hvarje gosse lärt,
Då är du galen eller yr i hatten,
Ty tjugutvå fot djupt är flodens vatten."

"Åh nej," skrek bonden, "det är bara skämt,
Hur kan du veta det så der bestämdt?"
"Jo," inföll bajrarn, "det skall jag väl veta,
Som hjälpte generaln att floden mäta."

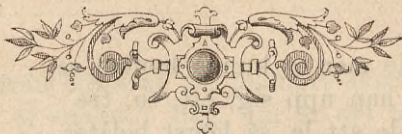
Nu antog bonden en bedröfvad min
Och talade om brist på disciplin
Hos de der svenskarne, som bränt hans lada
Och gjort hans åkerfält betydlig skada.

Med sådant tal, han steg ur floden våt
Och gick från stranden under klagolåt,
Han var så sorgsen, då han återvände,
Att Tillys män med honom ömkan kände.

Men när de mer ej kunde honom se,
Då rätade han upp sig, ett, tu, tre
Han började att le, så högst belåtet
Åt bajrarn, som ej anade försåtet.

Kung Gustaf stod ännu på kullens höjd,
Då steg dragonen fram så sjelfföfnöjd,
Han gjorde ställningssteg på krigsmetoden
Och sade: "Tjugutvå fot djup är floden".

Och Gustaf Adolf log af välbehag
Och tackade i dessa ordalag:
"Du skall bli en af mina korporaler
Och se, här har du hundra riksdaler."

"Guldkonungen" vid Lützen.

Nyss Wallenstein, beredd att svärdet pröfva
Sändt bud till Pappenheim med en kurir:
"Fort, skynda till min hjälp, du får ej
töfva,

Ty se, vid Lützen en batalj det blir."

Den stolte Wallenstein, förstörd af gikten,
Nu stiger i sin vagn med stort besvär
Och åker fram längs fronten af sin här;
Ty se, han fylla vill den sista pligten
Och egga sina truppers mordbegär.

Han talar ej, han åker tyst och stilla
Utmed de skyldrande och långa led,
Som om han mente: "Det kan ej gå illa,
Så länge jag i drabbningen är med."
Han nickar stundom med sin kala panna
Till sina krigare i tusental.
Men plötsligt hör han ljud af en koral,
Han studsar, lyssnar, låter vagnen stanna,
Och glömmer på minuten giktens qual.

Och våldets man, som endast hört kanoner
 Sin dödsdom dundra med en röst af malm,
 Han hör nu genom dimman andra toner,
 Han hör i fjerran ljudet af en psalm.
 Då korsar sig den gamle katoliken
 Och mumlar nu, som kyrkans rätte son:
 "Med mina präktiga kanoners dån
 Jag tysta vill den kätterska musiken,
 Om endast dimman viker härifrån!"

Ur morgontöcknet klart koralen ljuder
 På Gustaf Adolfs egen dialekt,
 Der står en liten här, som aktning bjuder,
 Soldater, som gett kejsaren respekt.
 De kunna icke se hvarann för dimma,
 Men höra dock hvarandras bönerop
 De sjunga före stridens heta dop
 Först Luthers psalm i denna morgontimma
 Och sen "Förfäras ej du lilla hop"!

Men sången tystnar, dimmorna bli glesa
 Och börja småningom att dra sig bort.
 Standarens toppar emot skyn sig resa
 Och Sveriges här blir synlig inom kort.
 Då höres af en häst den kända trafven,
 Man hör allt närmare hans hofvars klang,
 Nu synes ryttarn framför tät falang.
 I högra handen bär han marskalkstafven
 Som vittnar om soldatens höga rang.

Han bär på toppig filthatt plymens fjäder,
Hans pipskägg lyser gult, hans kind är skär,
Utöfver ryttarkyllrets gula läder
Sin kända gråa öfverrock han bär.
Ja, det är Gustaf Adolf, Sveriges fader,
Och tyskarnes befriare och gäst,
Hos sina svenskar trifves han dock bäst,
Han rider nu längs gula gardets rader
Och hejdar framför dem sin bruna häst.

Han talar: "Mina landsmän, mina kära,
Nu har den kommit, denna stora dag,
Då I fån visa, hvad I hunnit lära
I alla edra fäktningar och slag.
Men detta, mina bröder, mån I minnas,
Om denna fiende besegrar er,
Om lyckan nu ej gynnar vårt banér,
Om nu I låten eder öfvervinnas,
Då fins för eder ingen räddning mer."

"Ja, om en sådan ofärd skulle hända,
Det Gud förbjude med sitt allmaktsord,
Då skall af eder aldrig återvända
Ett enda ben till edra fäders jord;
Men detta skall ej blifva edra öden,
I skolen hvila uti Sveriges mull,
Jag litar på ert mod förtröstansfull,
Jag vet, I skolen följa mig i döden
Och våga lifvet för det godas skull."

Knappt var det sagdt — då jublet hördes klinga
Ifrån ett folk, som höll sin konung kär.
De "gula gossar" syntes hatten svinga,
De "blåa gossar" skyldrade gevär.
Men kungen vände hästen glad i hågen
Och till sin venstra flygel red han fram,
Der stodo trupper af en annan stam,
Till tyskarne han talte välbevågen
Och med en röst, som hvarje knekt förnam:

"Kamrater, jag förmanar er och beder
Att denna dag I gören eder pligt.
Besinnen väl, att striden gäller eder!
I kännen bäst dess ändamål och vigt.
På denna strid beror er sanna lycka,
Ert lif, er frihet, ja, er religion!
Den evangeliska, den rätta tron,
Som eder fiende vill undertrycka
I detta sköna Tyskland, der I bon.

"Förgäten ej, hvad för ett år se'n skedde,
Då eder käckhet, som jag prisa vill,
Den gamle Tillys nederlag beredde
Uppå en slätt helt nära här intill.
Vid Breitenfeld var segern oss benägen,
Och som det hände då, det händer än,
Så följn mig, er hjälpare och vän,
Och jag skall redligt visa eder vägen
Till seger öfver mörkrets riddersmän!"

På detta tilltal hördes jublet svara,
Der ljud ett rop från manskap och befäl,
Det var ju hertigens af Weimar skara,
Som tog af svenske konungen farväl.
Hur mången fans bland desse män, hur mången,
Som nu förstod, att detta ögonblick,
Som hastigt kom och lika hastigt gick,
Det var den sista, allra sista gången,
Då Gustaf Adolfs drag man skåda fick?

Den store kungen vände nu sin fåle
Och red i traf till midten af armén,
Men plötsligt bröt ur molnet solens stråle,
Då uppgick sorgespelets första scen.
Och kungen drog då värjan ur sin slida
Och svängde den i luften blank och klar,
Hans starka stämman hördes af enhvar:
"O Jesu, Jesu, hjälp mig nu att strida
Ditt namn till ära och till trons försvar!"

Hans bön blir hörd; — först stridens bragd och ära,
Först brottning, buller, gny och vapenbrak,
Och se'n, då segern redan synes nära,
Han dör i striden för en helig sak.
Han får i häfderna ett namn, hvars like
Historien, fast minnesgod, ej vet.
Ty det var han, som mörkrets boja slet.
Och glömmes Gustaf Adolf i sitt rike,
Så glöms han icke af en mensklighet.

Ett sammanträffande.

Höstens afton bredt sin skymning öfver
Wittenbergiska tak,
Öfver kyrkans hvalf, der Luther hvilar
i sitt grafgemak
Sen hans djerfva stämma hördes, snart
ett sekel hunnit gå,
Ty nu slutar redan året sextonhundra trettitvå.

Denna röst, som näpste påfvar, den är längesedan
stum,
Nu är tystnad, idel tystnad omkring Luthers
hvilorum.
Men den nya stora tanke, som var munkens lefnadsbragd,
Den går fram igenom verlden, än af ingen vederlagd.

Den går fram igenom världen och den väcker
upp en strid
Mellan ljusets här och mörkrets, mellan ny och
gammal tid.
Olärd man med bibeln lyftad tyder skriftens
hemlighet
Till de späkta helgonfromma klosterbrödernas
förtret.

Allt sen reformatorn lades i sin tysta tempel-
grift,
Tusen andra fört hans talan och fullkomnat hans
bedrift.
De ha kämpat, de ha lidit för att värna Luthers
arf
Och försvara samvetsfrihet i förtryckets tide-
hvarf.

Men till lugna tempelgriften knappast något eko
när
Af den krigets dofva åska, som kring vida ver-
lden går.
Han, som förr med kättarnamnet och med bann
bestraffad blef,
Hvilar nu i säkra skyddet utaf Dödens lejde-
bref.

Hör! Då öppnas sent i kvällen kyrkans minnes-
värda port
Och det ljuder vapenskrammel uppå denna fri-
dens ort.
Hvem är han, som här vill gästa, hvadan detta
vapendån?
Ar det kanske någon främling, som föröfvar
helgerån?

Se, de mörka tempelhvalfven lysas upp af fackel-
sken,
Tunga ryttarsporrar klirra uppå golf af tuktrad
sten,
Höga krigiska gestalter skymta der i dyster
ståt.
Män med gula läderkyller under barmens pan-
sarplåt.

Lugnt mot kyrkans kor de skrida, trampande i
långsam takt.
Och de bära denna kista, der sin döde kung de
lagt.
Hjeltebåren tyst de ställa framför kyrkans altar-
ring
Och med dragna svärd de stanna liksom vakter
der omkring.

Hvem är han, som under kistlock sofver dödens
sömn som bäst?
Det är Lützens ädle hjelte, som nu är hos Lu-
ther gäst.
Kungen, som besekrat härar, munken, som sin
påfve skrämt,
Hafva här i denna afton likasom ett möte
stämt.

Dessa tvänne syskonsjälur, som ett sekel skilde
åt,
Hafva aldrig sett hvarandra — men de följde
samma stråt.
Fast de tillhört skilda tider, fast de bott i skilda
land,
Fans emellan dessa hjeltar ett intimt förenings-
band.

När Martinus slängde bullan in i bålets röda
eld,
Och när Gustaf kväste Tilly vid ett blodigt
Breitenfeld,
Det var samma mål de hade, desse män i ljusets
sold,
Båda stredo lika tappert emot samma påfve-
våld.

För att skydda hvad som grundats af en ringa
bergsmans son
Kom den ädelborne kungen med sin krigshär
långt ifrån,
Stred och led och gaf omsider både lif och
hjerterblod,
Der i Lützens kulna dimma hetaste bataljen
stod.

Och der ligger Gustaf Adolf på sin bår med
krossad glaf,
Och en famnsvidd från hans sida multnar Luther
i sin graf.
Sen de båda männen kämpat för en sak som
bägges var,
Har nu kvällen här förenat verdens bästa hjelte-
par.

Johan Banérs bröllop.

ett trettiårigt krig i Tyskland brann
Och sänd att skydda kejsarens intressen
Drog Picolomini, en ligans man,
Med sina vilda skaror in i Hessen.
Vid Fritzlar stodo bakom vallars vägg
Hans pansarklädda män med svarta skägg,
I strider härdade och segervana,
Och icke långt från ligans högqvartér
Stod svenska härens höfvidsman, Banér.
Med blonda knektar under blågul fana.

Så stodo tvänne härar nu en tid,
I plundringslust och mod hvarandra lika.
Men ingendera ville börja strid,
Och ingendera ville först ge vika.
För en Banér blef tiden mägta lång,
Han miste tålmodet gång på gång

Vid denna vapenhvila utan ände,
Och stundom för att minska tidens längd,
Han ströfvade omkring i närmsta ängd
Och uppå vägar, som han föga kände.

Så kom han då en dag af slumpen förd
Till Arolsen, ett slott i djupa skogen,
Dess herre var af protestantisk börd,
Och såsom sådan var han Sverige trogen.
Han förde nu sin gäst till borgens sal.
Bland marmorbyster gick vår general,
Der såg han mången grekiskt skön gudinna.
Hans ideal var dock af annan art.
Och hvad han sökte, fann han äfven snart,
Ty vid hans sida stod en fager qvinna.

Hon kom, hon såg, hon segrade, ty se,
Banér af häftig kärlek vardt betagen,
Han glömde för en flicka sin armé
Och tänkte blott på henne från den dagen.
Och han, som tvungit härar till att fly
Och gjort att kejsare fått hufvudbry
Han gaf sig åt en mö beskedligt fången
Hos borgens tärna trifdes han nu bäst
Han blef på Arolsen en daglig gäst
Från solens uppgång och till solnedgången.

Men den som går till lyckans paradiset
Han får ju ej på halfva vägen stanna
Banér, han friade på riddarvis
Till jungfrun uppå Arolsen, Johanna.
Den sköna skylldes på sin ungdoms vår,
Hon var så ung, var bara sexton år,
Hon därför nu betänketid begärde.
Det hjälpte ej, att hjälten trägen var.
Med detta föga hugnesamma svar
Han nödgades att draga sina färde.

Nu kom en tid, då i sitt lägertält
Som i ett fängelse han slöt sig inne.
Det syntes så, som om han modet fällt,
Och mörka tankar plågade hans sinne.
Han sof ej väl, han knappast åt och drack,
Men se, i nejden hördes bygdesnack
Och folk begynte undra nu och spörja:
”Hvad gör Banér? Han är så overksam!
Skall han då aldrig våga rycka fram
Och med sin fiende bataljen börja?”

Men se, der blef en dag ett hiskligt dån,
Det började att braka och att dundra.
Der ljud en åska, hvadan kom den från?
Helt visst ifrån kanoner många hundra

Och folket rundt omkring i by och stad
Nu stormade till kyrkorna och bad
Och qvinnor jemrade och barnen skreko,
Den sjuke steg förfärad ur sin bädd,
Och den, som aldrig bäfvat förr, blef rädd,
Och ropade på hjälp, så det gaf eko.

I kyrkan föllo de på knä med skri
Och bådo såsom goda protestanter:
”I denna strid, O Herre, statt oss bi
Och hjälp nu våra svenska bundsförvandter!
Just nu står slaget för vår dyra tro,
På denna sammandrabbning skall bero,
Om vi få påfvisk eller luthersk lära.
Nu kämpar man som förr vid Breitenfeld.
Banér på Piccolomini ger eld,
Och dånet höres hvarje stund mer nära.”

Men just då folkets jemmer starkast ljöd,
Slogs porten upp — en främling bönen störde,
Han lyftade sin hand och tystnad bjöd
Och ropade så högt, att alla hörde:
”God dag, godt folk, hvad är det som har skett?
Säg, hvarför skriken I på detta sätt?”

"Ack, varen lugna, det är ingen fara!
Det är väl kanonaden, kan jag tro,
Som så har rubbat eder sinnesro,
Men detta skjutande kan jag förklara!"

"Jo, sen I, saken är nu endast den.
Banér har friat nyss på riddarborgen.
Med ovisst svar han vände hem igen,
Och trodde så bestämdt, att han fått korgen.
Men nu, så har Banér fått jungfruns "ja"
Och efter frieriet lyckats bra,
Beslöt vår hjälte, som af älskog njuter,
Att ställa till en väldig kanonad;
Det är Banér, som är förtjust och glad,
Och salfva efter salfva, nu han skjuter."

Han talat ut. — Ett sådant gyckel, tänk!
I allas blick han nu förvåning läste
Och de, som nyss böjt knä i kyrkans bänk,
Med en förlägen min sig långsamt reste.
De torkade sin kind, af tårar våt,
De voro midt emellan skratt och gråt,
Men kommo sig ej för med någotdera.
Men de, som af sin ångest lidit mest,
Förbannade Banérs förlofningsfest,
Som kunnat skrämma slag på en och flera.

En tid derefter blef det stök och jägt
På Arolsen, der bröllop skulle firas.
Dit kommo gäster uti högtidsdrägt,
Och hela slottet såg man blomstersiras.
Banér kom tidigt, af sin längtan tård,
Och klädd som till parad med hjälm och svärd
Han fördes in på samma gång som bruden.
Till pyntad vigselfall de trädde fram,
Der presten stod med uppsyn allvarsam
Och klädd uti den svarta embetsskruden.

När vigseln väl var slut; hvad hände då?
Då kom en man, som hade bud att föra,
Han smög sig öfver golfvet tyst på tå
Och hviskade så här i älskarns öra:
"Nu Piccolomini i antåg är,
Han rycker framåt med en väldig här
Han ämnar visst att Braunschweig nu belägra.
Vår krigshär känner sig ej längre trygg,
Ty fienden kan falla i vår rygg
Och utan svårighet vårt folk besegra."

Banér han sade ej ett enda ord,
Tog ej farväl af bruden eller presten;
Det gälde nu att rädda fosterjord,
Och det var mer än hela bröllopfesten.

Han tog sin häst och red i värsta traf
Från denna maka, som han varmt höll af,
Han red till lägret för att allt bevaka.
Han samlade i hast sin hela kår
Och följde tätt i fiendernas spår
Och dref så Piccolomini tillbaka.

När ligans här var stadd på återtåg
Och drog sig bort från Hessens landamären,
Då kom den segrande Banér ihåg
Den minnesvärda giftermålsaffären.
Han skickade till Arolsen ett bud
Att hemta derifrån sin unga brud,
Som lefde nu i fruktan oafslåtligt.
Han fattade derjemte ett beslut
Att taga mot den sköna med salut
Och fira hennes ankomst riktigt ståtligt.

Han stälde upp sin här. — Det var en syn!
Snart stodo knektarne i högtidskläder
Med svärd och pikar glittrande mot skyn
Och hjälmprunkande af plymens fjäder.
På ystra hästar, utan fel och vank,
Dragoner ståtade med sabel blank,

Kring hvarje fanas topp en krans var knuten,
Och bakom hvar kanon, mot slätten vänd,
Der stod en man med luntan redan tänd
Beredd att fyra af i festminuten.

En stund förgick, då ljud det: Hon är här!
Ja, det var hon; nu nalkades den sköna.
Hon var så ung, hon var så hvit och skär
Och lik en drottning, som man glömt att kröna.
Hon såg omkring sig med belåten min
På tusen män med värja och karbin,
Som hjälpt Banér att vinna namn och rykte.
Snart hjälten kom i rustningen af stål,
Han mötte framför fronten sin gemål
Och i sin öppna famn han henne tryckte.

Då ljud i samma stund ett jubelskall.
Musiken blåste klingande fanfarer.
Kanoner helsade med knall på knall.
Man viftade med fanor och standarer.
Banérs gardister skyldrade gevär
Och tänkte alla på sin hjertans kär,
Hvars famntag nu de nödgades försaka.
Men kraftigt ljud dock nu från hop till hop
Ett hjertligt menadt enigt lefverop:
"Hurra för vår Banér och för hans maka!"

Lilliehök.

ar du hört den gamla säggen om den
tappre Lilliehök,
I det andra Leipzigslaget var han med
i eld och rök,
Österrikarn och kroaten sökte fåfångt
honom taga,
Till dess döden plötsligt satte punkten på hans
lefnadssaga.

Illa sårad bars han undan till ett mera fredligt
hörn,
Bakom några täta buskar lade man den skjutna
örn,
På den fallnes bleka panna stod det klart och
tydligt skrifvet,
Att den dag, som nu var kommen, var den sista
här i lifvet.

Ännu rörde sig hans läppar blott till dessa afskedsord:

"När den kommit nu, minuten, då jag skiljs från denna jord,

Då vill tanken helst förblifva intill sist hos mina kära,

Som i glädje och i pröfning alltid troget stått mig nära."

"Ack till sista andedraget vill jag ännu tacka dem,

Hvilkas lifsförtjenst det varit, att jag ofta längtat hem,

Hvilka med sin blotta åsyn gjort hvar börda lätt att bära,

Jag har älskat, jag var älskad; kan en dödlig mer begära?"

"Dock det kännes tungt att skiljas från det bästa, lifvet bjöd,

Från min maka, ifrån barnen, som jag älskar till min död,

Lifvets fagra dröm är lyktad, jag har intet mer att mista,

När de kära ömhetsbanden redan nu begynna brista."

När han talat sista ordet, sjönk han ned på
 grässets vall,
 Lik den sönderblåsta eken, hvilken lutar till sitt
 fall.
 Hjältens öga slöts omsider, han var död, så trodde
 alla,
 Fans der ingen, som var mäktig att till lifvet
 återkalla?

Se, då kom en man ur striden; muntert ljud hans
 segerbud:
 "Vi ha segrat, vi ha segrat, böjen knä och
 tacken Gud!
 Österrikaren är slagen, vi ha tagit fanor hun-
 dra,
 Och det stora kejsarlägret står oss öppet nu att
 plundra."

Märk! Hvad hände? Han, som stupat, slog ånyo
 ögat opp,
 Lilliehöök till hälften reste sin till döden dömda
 kropp,
 Glädjen lyste i det öga, som slöts till af dödens
 dvala,
 Och hans feberheta läppar började på nytt att
 tala:

"Nyss det kändes tungt att tänka: Jag har lefvat,
nu jag dör,
Lifvet hade än så mycket, som jag kunde lefva
för.
Till de kära späda barnen, till min unga trogna
maka
Jag i lifvets aftontimma ännu längtade till-
baka."

"Ack, men nu är allt förändradt, dödens bädd är
len och mjuk,
Se'n man skrifvit än en seger på vår fanas blåa
duk,
Nu, nu kan jag allt försaka, offerar nöjd familje-
bandet,
Ty jag vet, att vi ha segrat: "Gud bevare foster-
landet".

Erik Dahlbergs räddare.

r sextonhundrafemtisex led redan mot
sitt slut
I Polen brann Karl Gustafs krig, der
spildes jern och krut,
Och pesten, krigets bundsförvandt, från
Orienten förđ,
Den smög sig öfver Polens gräns och gjorde
skörd på skörd.

Den tiden låg vid Östersjön ett litet krögar-
tjäll,
Dit steg en okänd främling in en mörk oktober-
qväll.
Det syntes strax, att han var sjuk och aftärd
som en hamn,
Man visste ej på denna ort, att *Dahlberg* var
hans namn.

Han liknade en grafvens gäst, som nu stått upp
igen,
Han stapplade till krögarns bänk och lade sig
på den.
Der låg han nästan medvetslös med feberrusig
blick,
Men märkte, fastän slummertung, allt hvad som
försiggick.

Då kom der in en fattig man och bad om un-
derstöd,
Han satte sig vid krögarns disk och klagade
sin nöd.
Hans yrke var att fånga fisk, men klent var
hans förvärf,
Han hade hustru, många barn, men ej till bröd
en skärf.

Då flög den sjuke genast upp fast matt och
slummertung
Och rågade med silfvermynt den armes pen-
ningpung,
Han rörde munnen som till tal, men fick ej fram
ett ord,
Och sjönk tillbaka på sin bänk, när gerningen
var gjord.

Men utför fiskarns magra kind nu glädjetåren
rann,
"Tack gode herre för en tjänst emot en fattig
man!
Jag kan ej gälda denna skuld, ty pengar har ej
jag,
Men måtte Gud, som allting ser, belöna dig en
dag!"

Och fiskarn rusade på dörr'n med glädjen i sin
håg,
Men på sin hårda bänk af trä den obekante
låg,
Och krögarn såg den sjuke an och röt förutan
krus:
"Jag tror bestämdt, att pesten gjort sitt intåg
i mitt hus!"

"Om denna sjukling ligger här, så blir det min
ruin,
Ty ingen vågar komma hit och köpa af mitt
vin.
Den stackarn måste skaffas bort, långt bort ifrån
mitt tak,
Om han dör långsamt eller fort; det är just
samma sak."

Och krögarn tog nu några steg helt axelbred
och grof
Och grep sin gäst med samma fart, som ulfven
tar sitt rof.
Han bar ur kojan okänd man, som led af feberns
brand,
Och lade honom vid en ek på hafvets våta
strand.

Men nästa dag, när krögarn stod vid disken
trind och glad,
Då steg den stackars fiskarn in, och om besked
han bad:
”Hvar är den ädle främling nu, som hjälpte mig
i går?
Det skulle riktigt glädja mig att veta, hur han
mår!”

”Åh”, sade krögarn, ”den der karl'n var bara till
besvär,
Jag har ej något lazarett, jag har servering
här!
Han ligger nu på stranden der, invid vår Öster-
sjö,
Det är ej värdt att sköta karl'n, han skall ju
ändå dö!”

Af harm blef fiskarn hastigt röd, och vredgadt
var hans svar:
”Så illa handlar endast den, som intet hjerta
har.
En främling, som är sjuk och trött, du visar
från din gård,
Jag blygs, att jag har känt en man så känslolös
och hård.”

Med dessa ord gick fiskarn ut, slog dörr'n igen
med kraft
Och skyndade till stranden ned, som om han
brådtom haft.
Der lyfte han sin sjuke vän från strandens kisel-
stråt
Och lade honom sakta ned på bottnen af sin
båt.

Han rodde sedan båten in i strandens gröna
säf,
Och spände öfver pestsjuk man ett tak af segel-
väf.
Der låg den sjuke Dahlberg nu, liksom till döden
dömd,
Han låg der i en månads tid för verlden gömd
och glömd.

Men under denna glömskans tid det fans ändå
en man,
Som mindes denne sjuke svensk och tog sig ho-
nom an.
Fast två mil lång den vägen var, som fiskarn
måste gå,
Han kom ifrån sitt fjerran hem till sjuklingen
ändå.

Ja, fiskarfar gick ofta dit, och han blef aldrig
trött,
Fast ofta blef af höstens regn hans jacka ge-
nomblött,
Och stundom blef han nästan grå af vägens grus
och dam,
Men lika vänlig var han jemt, så ofta han kom
fram.

Han böjde sig då alltid ned mot främling feber-
matt
Och sade alltid samma ord: "Min vän, hur är
det fatt?
Ack, hvad det gör mig ondt om dig, som måste
ligga här,
Säg, om du önskar något nu, säg strax, hvad du
begär!"

Men se, hvad hände? Jo, en dag, då fiskarfar
kom dit,
Han såg sin skyddsling ligga der med kinden
kall och hvit,
Han trodde honom redan död samt läste "Fader
vår"
Och skyndade sig sedan hem att reda till en
bår.

När så han satt vid hyddans dörr och gjorde
kistans lock
Och tänkte tyst på spökeri och uppå gammalt
skrock,
Då såg han upp, men blef förskräckt och nästan
hvit i hyn,
Som om på ljusa dagen nu det spökat för hans
syn.

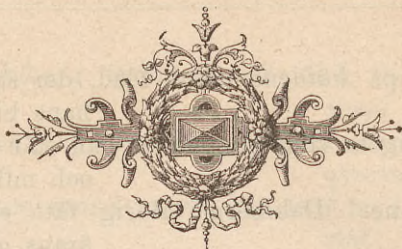
Han släppte hammarn ur sin hand, han stirrade
ett tag,
Och det var nästan underbart, att icke han fick
slag,
Men när han återfick sitt mål, hans glada hels-
ning ljöd:
"Gud vare lof, att du fins till, jag trodde du
var död!"

Och Dahlberg tystnade och gick, han syntes
snart ej mer,
Han gick att åter söka upp sin konungs hög-
qvarter.
Vår Moses, som i vassen låg, han höjde re'n sin
staf
Att föra hären torrskodd fram på Bältens "röda
haf".

Ja, Dahlberg gick, hans väg den bar till ärans
tempelport,
Han gick att föra ut ett verk, hvars like ingen
gjort,
Han gick till strider, segertåg och bragder utan
tal.
Han gick att få ett fradt namn som hjeltars
ideal.

Men fiskarn? ja, man vet ej rätt, hvad han med
tiden blef,
Han skötte sannolikt som förr sin ryssja och sin
ref.
Han lefde obemärkt som förr vid insjö, flod och
fors.
Hvar fins hans graf? Det vet man ej. Der stod
ej något kors.

Men se, på häfdens nötta blad, der strålar nu
hans bild,
Bland krigets vilda skepnader han står der from
och mild.
Och namnet "Dahlberg" aldrig fått en sådan
ärans glans,
Om det ej funnits fordomdags — en *Jakob*
Rosenkrans.

Tåget öfver stora Bält.

Det var en morgonstund på Langeland,
Då dagen började att gry i öster,
Då ljud från stället eljest lugna strand
Ett muntert sorl af många tusen röster.
Det var ett lif, ett stim; det ljud så gladt,
På hvarje skämt man hörde muntra skratt,
Så bergen nu begynte eko gifva.
Det var Karl Gustafs här, som lyckosam
Nyss gått från Fyen öfver isen fram
Och nu åt frukost uppå frusen drifva.

Det var en syn, som väl var värd att se,
Der satt uppå en sten mot svärdet lutad
Den lille man, som vållat Polens ve
Och sett den ryska fejden lyckligt slutad.
Och rundt omkring der syntes nu armén
Ett haf af blåa rockar, armar, ben

Och hufvuden och kaskar många tusen.
Kring kungen höfdingar i ring sig lagt,
Likt stjernor, som af solen låna prakt,
Så kring Karl Gustaf blänkte snilleljusen.

Man åt sin frukost, medan nordan hven,
Men föga smaklig var den enkla kosten,
Ty när man bad om bröd man fick en sten,
Ett bröd förstenadt utaf vinterfrostén.
Då ljud ett rop, som ej kan missförstås:
"Till en så hårdsmält mat behöfves sås,
Fort hit med vinet! Hvar är måltidsdrycken?"
Nu vankades för mången en surpris,
Ty ölet uti kannan blifvit is
Och vinet kunde huggas uti stycken.

Men kungen visade en fryntlig min
Och täcktes bryta tystnaden i nåder:
"Vår dryck är dålig, men med Danmarks vin
Vi vilja öka våra fältförråder.
I Köpenhamn vi fylla vår pokal
Med vinet ur kung Fredriks källarsval,
Der skall jag fägna mina raska knektar,
Så tömmom nu för Köpenhamn en skål,
Der är den långa resans sköna mål,
Der skall det vänta oss en bättre nektar".

Nu klarnade i hast hvar missnöjd blick,
Der blef ett rop, ett jubel utan ände.
Den trumpne lade bort sitt sorgsna skick,
Ett godt humör till alla återvände.
Och öfversten, som nyss blef helt förstämd,
Emedan vinets nektar blifvit skämd,
Han höll till godo med så simpel vara.
Och generalen, glömsk af rang och namn,
Han skrek och tog en korporal i famn!
"Vi skola tukta Danmark, vänta bara!"

Men hvarpå tänker denne slutne man,
Som sitter tyst bland sina muntra vänner?
Då andra skämta, hvarför tiger han?
En hemlig oro visst hans hjerta känner.
För mat och dryck han har blott föga smak,
Hans tankar syssla med en annan sak,
Han knappast hör, hur högt hans grannar stötta.
Hans blickar löpa öfver hafvet fritt,
Han ser ett vatten fruset himmelsvidt
Och bakom det ses Laalands ljusblå strimma.

Han fått ett uppdrag, ansvarsfullt och stort,
Ett uppdrag, alltför svårt, som det kan tyckas.
Om det slår felt, det för till grafvens port,
Det för till ärans höjd, ifall det lyckas.

Utöfver hafvets is, som knappast bär,
Han lofvat föra hela Sveriges här
Med hästar och kanoner, folk och vagnar.
Fast isens tjocklek ej är fullt bekant,
Han satt sitt eget lif som hederspant,
Om företaget skadar mer än gagnar.

Ej under då om han har hufvudbry,
Han stirrar tankfull utåt hafvets yta;
Tänk blott om kölden skulle hastigt fly,
Om strömmen skulle isen sönderbryta.
Han tror sig se en syn, en rysansvärd,
Han ser i förväg härens öfverfärd,
Han hör i andanom hur manskap trampar;
Men isen gungar, brister, det bär ned,
Och i en öppen vak, oändligt bred,
Der tumla om hvarandra folk och kampar.

Det svartnar nu i hast för mannens syn,
Han hör ett rop, som djupt hans inre skakar;
Mångtusen händer sträckas emot skyn
Ur isens folkbesådda breda vakar.
Man söker rädda sig som man kan bäst,
Men nedåt drages både karl och häst,

Nu drunknar en, nu flere, och nu alla.
Ännu ett sista ängsligt jemmerskri,
Då blir det tyst, och då är allt förbi,
Och han hör endast hafvets vågor svalla.

Han tror sig höra, liksom nordanfrån,
En klagolåt från kojorna och slotten,
Der sörjer mången mor sin ende son,
Som göms på hafvets obekanta botten;
Der sörjer modren Svea i sin nöd
Den stolta här, som skänkte henne stöd,
De tusen barn, som fått sin graf i hafvet,
De många sönerna i hennes hem
De äro borta nu, och se, med dem
Blef hennes sista segerhopp begravet.

Så tänkte mannen, tveksam och försagd,
Fastän han vaken var, han syntes drömma,
Och han, som uppgjort plan till denna bragd,
Han var på väg att nu sitt verk fördöma;
Men se, ur drömmen blef han hastigt väckt,
Han ryckte till förfärad och förskräckt,
När kungen talte gunstig och benägen:
"Nå Dahlberg, håll nu löftet som du gaf,
Du svarar för, om hären går i qvaf,
Så gå nu före du och visa vägen!"

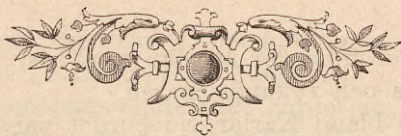
Från marken reser sig den tappre upp,
Han stiger nu till häst och rider före,
Och efter honom följer trupp vid trupp,
Han är arméns kompass och rättesnöre.
Utöfver isen böljar led vid led,
Och sist i tåget följer kungen med;
Hans bröst är fullt af hopp och ärelystnad.
Blott ljudet utaf fotsteg man förnam;
Vid gästabud der passa skämt och glam,
Vid grafvens brädd man iakttager tystnad.

Men främst till seger eller nederlag
Uppå sin raska fåle Dahlberg rider,
Utaf hans jemna, lugna anletsdrag
Är svårt att sluta till hans inre strider.
Han lyssnar uppmärksamt till minsta ljud,
Som kan bli undergångens förebud,
Han hör med oro huru isen knarrar.
Och han som kämpat käckt och segersällt
På Holsteins hedar och på Polens fält,
På isens bro vid stora Bält han darrar.

Men Laalands kust, som nyss så fjerran var,
Den kommer småningom allt mera nära.
Nu är af vägen blott ett stycke kvar,
Och isens brygga tyckes ännu bära.

Ännu en stund, då kommenderas "halt",
Uti ett ögonblick förändras allt,
Den bryter lös; den glada jubelstormen.
Standarer vifta vid trumpeters larm,
Af fröjd slår hjertat i soldatens barm
Inunder frostbetäckta uniformen.

Och segerkonungen af Pfalzisk börd
Han kunde icke mer sin känsla styra.
Han red till Dahlberg, grep hans hand helt rörd,
Och talade med verklig glädjeyra:
"Din förutsägelse har slagit in,
Ty isen bar, och nu är äran din,
Blott din; ty tåget skett på din begäran."
Men Dahlberg svarade med ödmjukhet:
"Mitt eget verk, hur ringa är ej det,
Men Gud har hjälpt oss fram, och hans är äran."

Karl XI i Åhus' prestgård.

I prestgård i Åhus var muntraste glam,
Som lefde man midt under freden;
På afstånd från gården man redan förnam
Ett slammer af knifven och skeden.
Från byggnings skorsten steg ring-
lande rök

Och sqvallrade vidt öfver bygden,
Att prestmor nu hade bestyr i sitt kök
Med gästbudsmaten och brygden.

Ja, prestmor hon hade ett fasligt bestyr
Att matlagningskonsten bevaka.
Hvar piga var liksom i hufvudet yr
Och skuttade fram och tillbaka.
Hvad var det som vållade allt detta spring?
Hvad var väl motivet till festen?
Jo, här hade händt så förvånande ting,
Ty kungen var kommen till presten.

I salen der inne der åt man som bäst
Af varma och rykande maten.
Den elfte bland Karlar vid bordet var gäst.
Och värden var Rönnov, prelaten.
Den frodige presten i veckad kaftan
Han primade ståtlig vid bordet,
Han var såsom talare öfvad och van
Och grep så högtidlig till ordet:

"Förlåt mig, herr konung, mitt fosterlandsnit,
Förlåt, att jag gör er en fråga!
Ack säg mig, hur kunde ni våga er hit,
Min konung, hur kunde ni våga?
Ej långt härifrån står ju danskarnes här;
Er välfärd, betänk, är ju allas!
Och dock utan följe på resa ni är;
Att fresta försynen det kallas."

Den elfte kung Karl såg från talriken opp:
"Herr pastor", så hördes han svara,
"Åt Gud jag befaller min själ och min kropp,
Och då är det alls ingen fara!
Inunder ert lugna och gästfria tak
Den tryggaste fristad jag eger.
Jag litar på Gud och min rättvisa sak,
Och Gud skall förläna mig seger."

Ett "amen" var svaret, som konungen fick
Af Rönnov, i fromhet ett mönster.
Och presten han vände från bordet sin blick
Och såg genom prestgårdens fönster.
Han syntes förskräckt, som det gälde hans lif,
Hvad var det som målron förstörde?
Han släppte i hast både gaffel och knif
Och skrek, så att alla det hörde:

"Gud hjälpe oss alla! hvad blir nu vår lott?
Ty här komma danskar en skara.
Ett dylikt besök, ack det bådard ej godt,
Hvad kan deras ärende vara;
De hafva, herr konung, förvisso försport,
Att ni är en gäst i min hydda.
Kom följ mig på stunden, men låt det gå fort,
Må Herren er nådigt beskydda!"

Och Rönnov han flydde på dörren med hast,
Och kungen fann rådligt att följa.
Ty skulle ej konungen här blifva fast,
Han måste försigtigt sig dölja.
Och presten han lopp med sitt folks suverän
Längs gården till drängarnes stuga.
Det huset var doldt mellan lummiga trän
Och syntes till gömställe duga.

Och presten brast ut: "Jag har fått en idé,
Jag tillstår det nu till min fågnad,
Jag känner en vrå, der man ej skall dig se,
I skorstenen, kung, är du hägnad!
Förlåt, att jag gör dig ett sådant förslag,
Nu upp i min skorsten du klättré;
Ty nöden, betänk det, den har ingen lag,
Och jag kan ej gömma dig bättre."

Nu syntes för Rönnov en underlig syn,
När stoltaste kung i vårt rike
I skorstenen kröp något närmare skyn
Och blef alla sotares like.
Snart stod han der omhvärfd af aska och sot,
Och presten han stängde då spjället
Och skyndade orädd för fiendens hot
Tillbaka till pastorsbostället.

I presthuset hördes ett buller och bråk,
Der var nu ett ryttarherberge,
Der ropade röster på främmande språk:
"Herr prost! Hvar är kungen af Sverge?"
Men Rönnov han svarade: "Ej är han här,
Det tror jag med visshet mig veta;
Men om det ej gör er för mycket besvär,
Så kunnen I börja att leta!"

Till verket den spejande fienden skred,
Som funnes här skatter att roffa.
På golfvet soldaterna lade sig ned
Att se under stolar och soffor.
Man sökte i fällbänk och sängar förstås,
Så dunet om bolstrarna rökte,
Man öppnade skänkar och källarelås,
Men fann ej den kung, som man sökte.

Kring dukade bordet i prestfolkets hus
Nu danskarne satte sig glade.
Och presten lät frambara väldiga krus
Med starkaste vinet han hade.
Nu blef der ett larmande muntert kalas;
Snart miste hvar knekt sin besinning,
Då vinet, som tömdes ur rågade glas,
Steg upp till soldaternas tinning.

Strax skyndade Rönnov till drängstugan bort,
Der kungen i skorstenen hängde.
Den kunglige fången blef fri inom kort,
Och spjället ånyo man stängde.
"Ännu", sade Rönnov, "kan fånge du bli,
Om icke försigtigt vi handla;
Men tillåt mig nu, utan all slags magi,
Att hela ditt yttre förvandla!"

Ur drängarnes tarfliga klädesförråd
Tog presten en rock — lik en trasa.
Han klädde i denna en kung med Guds nåd,
Den stoltaste ättling af Wasa.
Han satte på konungens kind mången fläck
Med tillhjälp af sotkol och bränder,
Han lade till slut på hans axlar en säck
Och satte en staf i hans händer.

Och konungen gick med ett prestegårdshjon
Förbi alla vakter, som grymma
Vid grindarne vaktade utan pardon,
Att konungen ej måtte rymma —
Den sotige drängen, så spenslig och ung,
Som gick mellan vakternas rader,
Hvem såg väl i honom en enväldig kung
Och landets regerande fader!

Fabian Gustaf Wrangel.

Vid Lund, der kung Kristian fick slå till
reträten,
En yngling kom ridande midt öfver
slätten,
Nu hade han brådtom och detta med
skäl,

Ty efter kom dansken i hack och i häl.

Nu gick det, som vinden från himmelens fästen,
Han sporrade ifrigt den flåsande hästen,
Han såg sig tillbaka, han vände sig om
Att se, huru nära förföljaren kom.

Hvem var han? en svensk, det förrådde ju drägten,
En löjtnant, en ädling af Wrangelska slägten,
Han nyss blifvit skild från kamraternas trupp,
Den sökte vår ryttare nu hinna upp.

Men han var ju en, och förföljarne många,
Snart skulle han kanske bli tagen till fånga,
Hans lif och hans frihet i Sverige att bo
Det syntes nu endast på hästen bero.

Och hästen han svek ej sin ryttare heller,
Han sträckte nu på, som då lifvet det gäller,
För Wrangel fans ännu till räddning ett hopp,
Tack vare hans klippares raska galopp.

Då kom der helt hastigt ett hinder i vägen,
Han hörde ett nödrop, så vittnar en sägen.
Han hejdade hästen och böjde sig ner,
Då såg han på marken en svensk officer.

Der såg han en öfverste gammal och grånad,
Han tycktes förblöda, var plundrad och rånad,
Han bad nu om hjälp i Förbarmarens namn
Och sträckte begärligt mot Wrangel sin famn.

Vår unge soldat en sekund sig betänkte,
Der bakom fiendtliga sablarne blänkte.
Att dröjsmål var farligt, man lätt kan förstå,
Och frestelsen hviskade: "Skynda! rid på!"

Men hjertats förmaning han strax kunde höra:
"Ack slut ej för människors klagan ditt öra.
Här ligger en man utan vård eller ans,
Ditt lif står ej högre i värde än hans."

Raskt svarade Wrangel: "Hvart dröjsmål är våda,
Men hästen, herr öfverste, bär oss ej båda!
Dock, ni är ju gammal, och jag är så ung,
Ert lif gäller mera för land och för kung."

Nu sprang han ur sadeln i ädlaste syfte,
Den sårade gubben på hästen han lyfte,
Han dref nu sin fåle i traf; nej, i sken
Mot vinkande målet, mot svenska armén.

Men knappt var det gjordt, då i nästa sekunden
Vår modige löjtnant blef gripen och bunden,
Han omringad blef; han blef skuffad och stött
Af främmande ryttare, klädda i rödt.

Men just när de tagit hans tillhörigheter;
Då hördes ett smatter af svenska trumpeter,
Och Wrangel, som redan sitt hopp hade mist,
Han blef af ett under befriad till sist.

* * *

Snart red han vid sidan af sina kamrater,
Den tappre, hvars håg stod till ädla mandater,
Ett lif nyss han räddat ur gapande grift,
Och ännu han gjorde en ädel bedrift.

Han kom nu helt nära den gardesbrigaden,
Vid hvilken hans broder var fänrik till graden,
Det rådt mellan bröderna afund och groll
Och hatet, fast gammalt, fans än i behåll.

Nu såg han sin broder, den hårde och stränge,
De hade ej talt vid hvarandra på länge.
Strax sporrade Wrangel sin häst och flög dit
Och talade värmd af sitt fosterlandsnit:

"Nog länge, o broder! vi nu varit skilda,
De ord, som vi vexlat, ha ej varit milda,
Men låt det i dag vara slut på det kif,
Som redan för länge förbittrat vårt lif."

"Hvi skulle med tvist våra dagar förnötas,
Då dock i det högsta intresset vi mötas.
Jag älskar mitt Sverige, det gör äfven du,
Ack, låt denna kärlek förena oss nu."

"I dag är ju fäderneslandet i fara,
O! låt oss likt syskon vår Moder försvara!
I dag må vi tänka på pligterna blott,
Mot detta, allt annat är ringa och smått."

Så talade broder till broder: Hvad hände?
Det syntes hvad begge på djupet nu kände,
Ett handslag, ett kraftigt snart tillkännagaf,
Att hatets dämoner nu funnit sin graf.

Och rundt der omkring, höjdes drabningens fana,
Der kämpade söner af Svea och Dana,
Der sparades icke på kulor och krut,
Der rasade striden ännu som förut.

Men midt uti denna förbittringens boning
Två hatande bröder nu sökte försoning,
Det var som till tecken om framtidförbund
Emellan nationer, som stredo vid Lund. --

Segraren vid Lund.

Den hade flytt den dag, som än vi fira,
Den stora segerdagen invid Lund,
Då striden gälde Sveriges gamla spira,
Och segern slöt med elfte Karl förbund.
De slutat nyss soldatens dagsarbeten.

Man hörde mer ej trumman och trumpetén,
Och fältkanonens mun var åter stum. —
Det led till afton; blek decembermåne
Steg upp och lyste på det frälsta Skåne
Och på de fält, der striden egde rum.

Der stod en öfverlefva af den skara,
Som samma morgon ur sitt läger drog.
Och ryckte fram att kung och land försvara
Emot det ärelystna Dannebrog.
Der stod en här af hjältar öfverblifna
Med uniformer, illa sönderrifna,

Och fanor märkta ej med bläck men blod.
Dock färsk var segerglädjen, som de hyste,
Af glad förtröstan allas ögon lyste,
Och allas hjertan klappade af mod.

Då blef det hastigt lif i glesa leder,
Det blef en rörelse från trupp till trupp;
Det ljud "gif akt" och skyldra, rätten eder!
Och alla sänkta fanor lyftes upp.
Der ljud ett jubelrop: Hvad var på färde?
Jo, kungen kom. — Förtjust af segerns värde
Uppå sin viddberömda häst han satt,
Den unge tjuugoårige regenten.
Han red förbi de glesa regementen
I förbifarten svängande sin hatt.

Hans öga syntes flitigt efterspana,
Bland dessa tusen män, en enda man,
Så kom han då till lifsqvadronens fana
Och den han länge sökt, han ändtligt fann,
Der såg han Bjelke, framför hedersvakten.
Han kämpat hela da'n mot öfvermakten,
Med en mot tjuugo stred han oförsagd;
Och ofta var hans manskap som begrafvet
Uti det röda danska ryttarhafvet.
Men segern vanns, på grund af Bjelkes bragd!

Nu satt han der uppå den trötta fålen,
Som flämtade af trafven mödosam.
Af kulor syntes i dess täcke hålen,
Dess blodbestänkta man var grå af dam.
Ja ömkelig hästen var, men yttervärre
Bataljen tygat till den hästens herre.
Han sårad var, behöfde ans och vård,
Han syntes blek och matt af blodförlusten,
Hans rock var fläckad, värjan sönderbrusten.
Det märktes väl, att kampen varit hård.

Och bakom honom syntes hela resten
Af Bjelkes bussar, idel tappra män,
De kunde knappast hålla sig på hästen,
Det var ett under, att de lefde än.
De trotsat tusen dödar allesamman,
De stått i elden, i den värsta flamman,
Och burit upp sin svåra hjelteroll.
De tappres kind var nästan svart af krutet,
Och af baneret, som var sönderskjutet,
Fans blott en solkig trasa i behåll.

När kungen nu red fram längs hjelteraden,
Hans öga nådde Bjelke dock till slut.
Han flög i sporrsträck fram till lifbrigaden,
Tog hjälten i sin famn och brast så ut:

"Haf tack; — Jag kan ej nog ditt mod berömma,
Men tro mig, aldrig, aldrig skall jag glömma,
Den stora tjänst, du gjorde mig i dag. —
Min krona hängt i dag på Bjelkes klinga.
Min här blef skingrad, och mitt hopp var ringa,
Men genom Gud och Bjelke frälstes jag."

Så talte tjugoårig Wasafrände,
Och i hans öga kunde tårar ses,
När nu med rörelse han talet vände
Till Bjelkes trupp, som var betydligt gles,
"Er åsyn gossar innerligt mig gläder,
Jag ser med aktning edra rifna kläder,
Som vittna tyst, om edra hjeltedåd,
De rifna plaggen mera aktning skänka
Än uniformer, som af silke blänka
Med guldkalonernas förgyllda tråd."

"Er fana, ser jag, sliten är i stycken,
Men dansken flytt, som henne sönderslet.
De sår, I bären, äro sköna smycken,
Som vittne bära om er tapperhet.
Ja, jag är stolt, att sådan trupp jag eger,
Näst Gud jag tackar er för härlig seger,

I lyftat ifrån mig en börda tung.
Om någon gång för eder brödet felas,
Så kom till mig, — med er mitt bröd skall delas,
Det lofvar eder heligt Sveriges kung."

"Men än ett ord, en dag har gått till ända,
En dag för Sverige ärorik och skön,
Och snart till Eskils stad vi återvända,
Att få den eftersökta hvilans lön,
Men innan detta fält vi öfvergifva,
Må der vår allra sista handling blifva
En samfäld bön till våra fäders Gud.
I denna strid han stått oss märkbart nära,
Och frälst vårt gamla Sveriges vapenära
Och bytt i jubel våra klagoljud."

Nu vinkade den hand, som styrde staten,
Och det blef tyst i hären öfverallt,
När Haqvin Spegel, unge fältprelaten,
Steg fram för hären, som kung Karl befallt.
Den fromme konungen, beryktad vida,
Med Ascheberg och Helmfeldt vid sin sida
Nu böjde knä på Skånes frälsta jord.
Mång tusen hjeltar följde Karls exempel
Der låg en här på knä i Dödens tempel
Och Spegel talte: lyssna till hans ord!

"Ack hören, hören, dessa jemrens toner!
Hvad klagorop från dessa fält af snö,
Här ligga fallne män af två nationer,
De lemnats här att under plågor dö,
Hör, hur de vändas; hör, hur högt de qvida,
Och nyss de stodo dock vid eder sida
Med glädje kämpande för härd och hem,
Det är Guds hjälp och icke er förmåga,
Som hindrat er att dela deras plåga,
Och som besparat er ett rum bland dem."

"Och samme Gud, som skonat er till lifvet,
Har också skonat edert fosterland.
Den stund det syntes bli till spillo gifvet,
Han lyfte upp det från förderfvets rand.
Ja, nu är Sverige vårt; Vål Herren agar,
Men efter sorgens, nödens mulna dagar
Han låter åter solen skina klart,
Den kom den dag, som hoppet pånyttföder,
Så låt oss följa hjertats maning, bröder
Och tacka Gud, som frälst oss underbart."

"Ja, låt oss Honom med vår gerning prisa
Och icke blott med våra läppars tal,
Vi tacka Honom bäst, om vi bevisa
Barmhertighet mot dem, som lida qval.

O! må i kärleksverk vi öfverflöda
Mot dessa tusen män, som här förblöda
Och fylla slätten med sitt klagoskri,
O, skynden, skynden att dem hjälpen sända,
Det kunde eljest bli för sent kanhända,
O, skynden, skynden nu, att stå dem bi!"

"Dock än ett maningsord I måsten höra!
Här vare bannlyst nu allt agg och hat,
Här höfves ej, att någon skilnad göra
På svensk och dansk, på främling och kamrat,
Sen ej i dem blott män från skilda riken,
Sen endast människan och vederliken,
Som har behof af edert understöd,
Må hjälpen delas lika bland dem alla,
Här måste alla skiljemurar falla
Emellan människor, som lida nöd!"

Så talte Spegel, — Alla syntes redo,
Att följa den förmaning, som de fått;
Åt alla håll soldaterna sig spredo.
I ädel täflan nu, att göra godt.
Och kungen sjelf sågs allting öfvervaka,
Till dess signalen kallade tillbaka

Den ädla här, som skingrat sig en stund.
Snart kungen förde, lyst af månens strålar,
En här med nötta svärd och trötta fålar
Till efterlängtadt mål, — till staden Lund. —

Derinne i den rika biskopsgården,
Herr biskop Winstrup satt i full ornat,
För denna stund han glömde själavården
Och tänkte, gissa uppå hvad? — på mat.
Hans måltidsbord stått dukat hela tiden
Åt den af kungarne, som vann i striden,
Åt den, som segrade, der slaget stått,
Vid bispens bord en konung skulle äta,
Men Winstrup kunde icke riktigt veta
Om det var Danmarks eller Sveriges drott.

Från stolen reste han sig stelt och värdigt
Och gick till bordet fram med viktig min,
Att noga efterse, om allt var färdigt,
Och om man tagit fram hans bästa vin.
Der stod han nu, med biskopskorset smyckad,
Och eftersåg, om tårtan blifvit lyckad,
Och om den gödda kalfven blifvit mör.
Han vände sig till sin gemål och dotter,
Som buro fram buteljer och karotter,
Nu öppnar han sin mun, han talar, hör!

"Här får ej sparas, intet får bli öfver,
Tag fram allt, hvad I han i skänk och kök,
Ty mat och dryck soldaten väl behöfver,
När han har stått en dag i eld och rök.
Jag hoppas vid mitt bord den konung möta,
Som stridt i dag för Svea och för Göta,
Må segern bli hans ädla mödas lön;
Tag fram utaf mitt vin det allra bästa,
Ty här skall Sveriges unge konung gästa
Det är mitt hopp, min längtan och min bön."

Fru biskopinnan föll sin man i talet:
"Till samme Gud, en annan bön jag ber:
För mig är Danmarks konung idealet!
Må Gud i dag välsigna hans banér.
För öfrigt hör nu noga, hvad jag säger,
Nyss vid en löjtnant i kung Kristians läger
Vår kära dotter har sitt hjerta fäst,
Han friat nyss; sin kärlek han förklarar;
Och som jag sagt, hans tycke är besvaradt,
Jag hoppas, att i qväll han blir vår gäst." —

Knappt var detsagdt; Hvad var det då, som skedde?
Jo, dörrn slogs upp uti ett enda tag;
Och Karl den elfte in i salen trädde
Med segermin i sina anletsdrag.

Han hade segrat; det var omisskänligt,
I sina armar slöt han bispen vänligt,
Som glad välkomnade sin konung nu.
Den unge hjälten, syntes helt förvånad,
När husets dotter föll till hälften dånad
I armarne på biskop Winstrups fru.

Men stolt han gick med rätt af den, som segrat,
Och satte sig till bords, som husets vän,
Och måltidsbordet blef i hast belägradt,
Af idel hungrige och tappre män.
Den svenske kungen och hans raska knektar
De drucko ur den humlestarka nektar,
Som qvinnohänder åt kung Kristian bryggt.
De åto upp den stora sockerkaka,
Som frökens danske fästman skulle smaka,
I fall det gått, som biskopinnan tyckt.

Då, medan glädjen syntes öfversvämma
Vid biskopshusets välförsedda bord,
Då höjde segerkungen glad sin stämma,
Och genom sorlet ljödo dessa ord:
"I denna stund en pligt min tunga lossar,
Här saknas någon. Hvar är Bjelke, gossar?"

Han var den tappreste i detta krig.
Ja, hemten Bjelke hit, fort, skynden bara!
Ty den, som stod mig närmast i hvar fara
Skall ock vid festen sitta närmast mig." —

Rensköld.

öster der kunde man båtarna se,
Som gästade viken vid Riga,
De fört öfver hafvet en liten armé,
Som nu skulle ryssen bekriga.
Hvart fartyg nu hade en tyngande last
Af hästar och folk och kanoner.
Der trängdes de alla kring reling och mast
De vimlande blå bataljoner.

Men främst i en båt satt en ung suverän,
Bland Karlar den tolfte regenten.
Der stod nu kring ynglingakonungens knän
Befälet vid hans regementen.
Man talte om kriget, man skämtade gladt,
Man längtade alla att strida,
Och bussarnes muntrande infall och skratt
De hördes kring böljorna vida.

Man talte om kriget på främmande kust,
Hvars utbrott man ej kunde ana.
Man spådde åt ryssarne idel förlust
Men framgång åt svenskarnes fana.
Då vände sig kungen till gossarne blå,
Som stodo sin herre helt nära:
”Nu bussar nu skola vi fienden slå
Och skaffa oss rykte och ära.”

Så talade kungen, då mörknade skyn,
Orkanen bröt lös i detsamma,
Och hafvet blef svart som en neger om hyn,
Och böljorna började glamma.
Med hvarje minut växte vågen en tum,
Den drefs emot skeppen af stormen
Och stänkte sitt salta och yrande skum
På bussar i blå uniformen.

Ett ögonblick ännu, då kom der en våg,
En jätte bland böljor i hafvet,
Hon stälde mot slupen sitt segrande tåg
Och skrofvat blef nästan begrafvet.
Den kungen, som aldrig i drabbningen vek,
Blef kufvad af vågen och vinden.
Han såg sig omkring helt förfärad och blek
Och fick liksom krita på kinden.

Då tystnade knektarnes samtal i hast,
Man hörde ej skämtet och skratten,
Och båten drogs ned af sin tyngande last
Och började fyllas med vatten.
Ännu en minut och det varit för sent,
Sin graf man i hafvet måst bädda.
Man såg på hvarandra, som hade man ment:
Hvem är, som kan konungen rädsla?

Der kom intet svar, ty en käck officer
Han vill uti drabbningen stupa.
Han känner det skamligt att få sitt kvarter
I hafvet det kalla och djupa.
Ett ögonblick än, och den unge monark,
Hvars rykte nu vida har hunnit,
Han hade, förvisad från bragderns mark,
I Östersjöns vågor försvunnit.

Då fattade Rensköld sin häst, som var skygg
För vågen och vreda orkanen.
Han svängde sig hastigt på springarens rygg,
Han smekte den glänsande manen.
Han talte: "Du skyggade aldrig för blod,
Hvi skulle för vatten du fasa,
Sträck ut nu i hafvet min springare god
Och rädsla en konung af Wasa!"

Så talte han, hästen förstod denna vink,
Han lydde sin ryttares maning.
Det var som om fålen, förständig och flink,
Om konungens nöd haft en aning.
Han började stegra sig — djupet han såg,
Men länge han ej sig betänkte.
Han gjorde ett språng ned i böljande våg,
Så vattnet kring hofvarne stänkte.

Dock ryttares höll sig på springaren fast,
Och hästen var van vid att simma.
Det snöhvita skummet det stod som en qvast
Kring trafvarens käkar och grimma.
Då lättades båten, som nyss var så tung,
Att vågen slog in på dess kanter.
Och räddad var åter den modige kung
Och alla hans trogna drabanter.

Och mannen, som satte sitt lif uppå spel.
Han frälstes ur vågornas rike.
Han var dock en hjälte trots brister och fel
Han gjorde en bragd utan like.
Han ville ej ens med sin tyngd eller vigt
Ett hinder för räddningen vara,
Att våga sitt lif var för honom en pligt
Då vännernas lif var i fara.

Svenskt mod.

Det var då en fick gå mot sju, på Narvas
hedersdag,

Då kom till Vellinks flygelkår ett bud
af detta slag:

"Vid floden håller ryssen stånd, allt
hänger på ett hår,

Sänd dit en trupp till kungens hjälp, att segern
må bli vår."

Då ljud bland gardets blåa led ett rop från man
till man:

"Kom låt oss hjälpa konung Karl att gripa
ryssen an!"

Minst tusen muskelstarka män med grofva flint-
gevär

Nu tågade till kungens hjälp, ty kungen var
dem kär.

De hade icke hunnit långt, då det till afton
led;
Novemberqväll kring hvita fält en tidig skym-
ning spred.
Då sågo de en okänd trupp, som närmade sig
dem,
Det var helt visst en rysk pluton, som slagen
drog sig hem.

Den kom helt nära. — I sin spets den ryska
fanan bar,
Om truppens ryska härkomst fans ej mer ett
tvifvel kvar,
Då gjorde gardets kämpar front; — ty hvar minut
var dyr,
Och snart kommandoordet ljud — det ljud: "Lägg
an, ge fyr!"

Men denna främmande pluton tog saken lugnt
och kallt,
Den lade an och gaf betaldt med kulor tio-
faldt.
Det blef i nästa ögonblick ett väldigt brak och
gny,
Och alla ryckte manligt fram, och ingen ville
fly.

I krutets dunkelblåa moln det blixtrade så
rödt,
Man lade an, man sköt och sköt, men ingen
syntes trött.
Man var å ömse sidor van vid denna sortens
lek,
Det var en strid, der ingen vann och ingen
heller vek.

Och gardets åldrige kaptan, en ärrig karo-
lin
Han ropade till sin major med en förlägen
min:
”Nog har jag tuktat ryssen förr med värjan som
karbas,
Men dessa ryssar äro visst utaf en bättre
ras.”

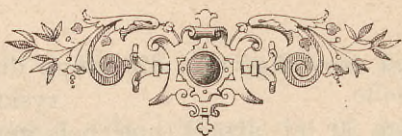
Förlägen svarade majorn och torkade sin
svett:
”Ja värre ryssar än i dag det har jag aldrig
sett,
Har moskoviten, förr så feg, fått mod uti sitt
bröst?”
Så ropade majoren nu med hög och ljudlig
röst.

Men se, hvad hände? Dessa ord, de gjorde god
effekt,
Från motsatt sida ljöd ett rop på dalkarlsdia-
lekt:
"Hör hit, vi äro svenskar vi, så äkta som du
sjelf,
Vi äro alla dalamän från Siljans sjö och
elf."

"Men om du skulle tvifla än och icke ta' re-
son
Och sammanblanda ärligt folk med ryska lego-
hjon,
Så vilja vi bevisa snart med bajonett och
dolk
Att dalaman och moskovit ej äro samma
folk!"

Vid dessa ord det ljöd ett rop af fasa och af
harm,
Med bly, som ämnats åt en ryss, man sårat sven-
skens barm.
Och gardets främste man han red till käckä
dalamän
Och talade till deras chef som till en bror och
vän:

"Jag stred mot dig, ty i din trupp du bar ett
ryskt standar
Dock detta är ej ursägt nog och ger mig ej
försvar,
Ty svenska knekten käns igen, hvarhelst man
honom ser,
Ja, äfven då han står, som du, inunder ryskt
banér."

Pultavas graf.

ångt i fjerran bortåt öster håller ryska
örnen vakt,
Och der ligga många städer prunkande
af glans och prakt,
Men jag glömmet lätt dem alla och min
tanke flyger hän
Till det torftiga Pultava, staden fjerran i
Ukrän.

Vandraren på öde slätten ser der dagligen en
syn:
Öfverst på en mossig kulle reser sig ett kors
mot skyn,
Uppå vården några runor i en knappast läslig
skrift
Gifva främlingen tillkänna, att han trampar på
en grift.

Hvems är korset? Hvems är grafven, lemnad
utan vård och ans?
Ingen går till detta ställe för att lägga ned en
krans;
Endast steppens vilsna fågel kommer under flyg-
ten dit,
Der det striddes enligt sägen mellan svensk och
moskovit.

Och der råder öknens tystnad, och der hörs ej
minsta gny,
Endast korpens sträfva läte klagar der ur höst-
lig sky.
Dock, den obekanta grafven är ej andra grafvar
lik,
Den har ock sin dystra saga, dyster, fastän äro-
rik.

Det var länge, länge sedan: dagen solig var och
varm
Då var här ej tyst och stilla, nej, då var här lif
och larm,
Solen sken på sexton tusen segerglade, tappre
män,
Det var Karl den tolfte "bussar", aldrig öfver-
vunna än.

Trummor hördes, och kring slätten ljöd en liffig
krigsmusik,
Svenska fanor allestädes bredde ut sin nötta
flik.
Lewenhaupts berömda fotfolk tågade här fram i
takt
För att krossas under tyngden af czar Peters
öfvermakt.

Ty på några korta väkter, såsom häfden vittne
bär,
Skingrades, likt halm för vinden, Sveriges vidt-
berömda här.
Grusad blef den stormaktsbyggnad, som Gustaver
länge bygt,
Och den käckaste bland Karlar började sin första
flykt.

Af de många, som gått modigt mot kanonens
öppna gap,
Fingo tusen, tusen stanna uti neslig fången-
skap,
Fingo vandra inåt Ryssland till det ryska Babels
våg,
För att tjena som troféer vid czar Peters seger-
tåg.

Men de tusen, tusen andra, hvilka blefvo dödens
rof,
Sårade af svärd och kula, trampade af hästars
hof? --
Man begrof af dessa kämpar hvarje lemning
eller rest,
Man begrof dem här i sanden utan ringning
eller prest.

Och der höjdes ingen stämma till de stupades
beröm,
Och der komma inga kransar ifrån nejden af
Norrström,
Hvarje knekt, som här blef jordad, obemärkt
och oberömd,
Vigdes åt förgängligheten med den domen: "gömd
och glömd!"

Deras kamp mot öfvermakten, medan stridens
åska ljud,
Deras kamp, som endast gälde att få dö en
hjaltes död,
Deras mod ännu, då hoppet om triumf dem öf-
vergett,
Deras sista bragd i lifvet hade aldrig Sverige
sett.

Obegråtna, ovälkomna främlingar på Rysslands
grund
Fingo multna under torfvan hundra mil från
Öresund
Ingen kände deras anor, deras börd och deras
namn,
När den tysta modren jorden slöt dem alla i sin
famn.

Här vi känna dem, vi veta, hvar de voro hemma
förr,
Innan kriget ryckte bort dem från den lugna
kojans dörr.
Gerna på den graf, som gömmer främlingar från
okänd nord,
Lägga vi en krans af blommor, vuxna uti Sve-
riges jord.

Många grafvar, gamla Sverige, eger du på fjer-
ran kust,
Der du jordat dina söner efter seger och för-
lust.
Men bland dessa hvilokamrar, som förtälja en
bedrift,
Låt ditt minne tacksamt dröja vid Pultavas
hjeltegrift.

Karl XII:s tårar.

Nyss Pultavas åskor dundrat, krossad var
en stolt armé,
Honom, som en verld beundrat, fick man
nu som flykting se.
Räddad med en skara trogna undan
fångenskapens band,
Nu han flydde till Turkiets fjerrbelägna sago-
land.

Ännu var han dock densamme, som han var i
lyckans tid,
Fast han var en stackars flykting, var han ännu
lika blid.
Intet moln på hjältens panna vittnade om vankel-
mod,
Fast utaf hans makt och ära endast minnet
återstod.

Re'n till Oktzakov man hunnit, staden uppå
turkisk grund,
Kungen steg då ned af hästen för att hvila sig
en stund,
Satte sig i gröna gräset med sitt manskap och
befäl,
Och lät lägga om förbandet på sin genomskjutna
häl.

I en ring kring hjältekungen lade sig hans gos-
sar blå,
Sågo på sin fallne konung medlidsamme då och
då.
Hvad som tyngde deras sinnen, hvad som qvalde
deras bröst,
Det blef klart, när uti kretsen en drabant hof
upp sin röst:

"Store kung, vi djupt beklaga, att ditt öde blef
så hårdt,
Din förlust oss alla drabbar, ty ditt lidande är
vårt.
Vi förstå, hvad du skall känna, träffad af så
hårda slag,
Du som sett din makt förintas på en enda olycks-
dag."

Kungen log och hördes svara, der han satt på
gräsets bädd:

"Den förlusten var ej farlig, allt kan hjälpas,
var ej rädd!

Moskoviten triumferar, hans triumf skall ej bli
lång,

Jag skall samla nya härar, jag skall segra än en
gång."

Åter talade drabanten: "Underligt försynen
styr,

Ack, till råga på eländet fick du, konung, din
blessyr.

Under dessa olycksdagar, då oss allting går
emot,

Måste du fördraga svedan i din genomskjutna
fot."

Kungen log och sade muntert: "Åh, det är en
lapprisak,

Den, som klagar för en skråma, flyr vid minsta
vapenbrak.

Sår kan läkas, värk kan lindras, allt går öfver,
icke sant?"

Se, så talte Karl den tolfte till sin knotande
drabant.

Men då närmade sig sakta med en butter, bister
 min
 En af krutrök illa svärtad väderbiten karo-
 lin.
 Stolt han gjorde ställningssteget, enligt regeln
 för en knekt,
 Och han talade till kungen på sin enkla dia-
 lekt:

”Store kung! förlåt jag talar, sanningen dock
 måste fram,
 Fast den tidning, som jag bringar, ej kan kallas
 lyckosam.
 Redan längese'n i våras kommo till vårt läger
 bud
 Om din syster, hertiginnan, som är salig nu
 hos Gud.”

Se, då fick den stolte kungen genast ett för-
 ändradt skick,
 Träffad likasom af åskan, satt han der ett ögon-
 blick.
 Drog så hastigt öfver hjessan ryttarkappans blåa
 tyg
 För att osedd af de andra kunna gråta ut i
 smyg.

Men igenom kappans hölje trängde sig emellanåt

Det der välbekanta ljudet af en illa dämpad gråt.

Karl den tolfte blåa bussar trodde ej sitt öra rätt,

När de hörde Narvahjälten snyfta nu på barnasätt.

Han, som midt i alla faror kunde skämta än och le,

Han, som hört Pultavas dödsdom utan klagan eller ve,

Han, som lugn sett väldet ramla och som mistat tusen män,

Han blef gripen af förfäran vid förlusten af — en vän.

Magnus Stenbock.

Det var i gamla Sveriges mulna tider,
Då luften var af moln och åska full.
Då landets krigsmän voro invalider,
Om ej de lågo under torfvans mull.
Den ryska flottan smög kring våra kuster
Och hotade vårt folk med mord och brand,
Och dunkla rykten kommo hit ibland
Om tolfte Karls ofantliga förluster
Uti ett obekant och fjerran land.

Då tändes lusten hos den danske grannen
Att kräfva hämnd för lidna nederlag.
Det var en bragd, som när den friske mannen
Förföljer krymplingen med hugg och slag.
När då vår ovän drog sitt svärd ur skidan,
Beredd att krossa Sverige utan sak,
Och luften liksom ljöd af vapenbrak,
Då ljöd ett fasans rop från svenska sidan,
Då hördes klagan under tusen tak.

Då kunde Sveriges folk ej undertrycka
Ett tusenstämmigt rop af skräck och ve.
Då darrade den gamle vid sin krycka,
Och sjelfva barnet hörde upp att le.
Hvar voro de, som skulle landet freda
Och bygga omkring Sverige mur och skans?
De hade stupat för kanon och lans.
Fans ingen qvar, som kunde härar leda?
Jo, låt oss minnas det, en sådan fans.

Än var ej Sverige helt tillspillo gifvet,
Fast öfverallt man hörde jemmerljud.
Ty gamle Stenbock fans ju än i lifvet
Och älskade som förr kung Karl och Gud,
Han steg till häst och red på löddrig fåle
Från by till by och ifrån stad till stad.
Han samlade sitt folk, han röt, han bad,
Och hvar han kom, han tände hoppets stråle,
Och gjorde den försagde morsk och glad.

Från mången smålandsdräng han ryckte skäran
Och lade på hans skuldra ett gevär.
Ur stallet drängen kom på hans begäran
Och dubbades i hast till militär.
Af hvarje torpardräng, som kunde rida,
Vår Stenbock skapade en käck dragon.
Snart funnos många tusen tjenstehjon,
Som alla fingo lära sig att strida
Och ladda muskedunder och kanon.

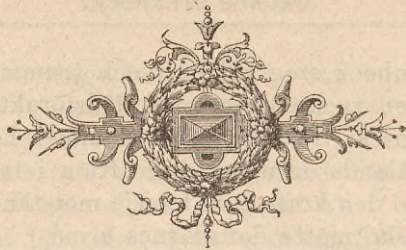
Der stod en ringa här, en obetydlig,
Af legohjon, som hade skor af trä,
Och buro ej en rock, förgyld och pryddig,
Men getskinspels, som nådde deras knä.
Hur skulle dessa skaror våga möta
En ordnad här, som ej var van att fly?
Men stridens morgon syntes ändtligt gry,
Och Stenbock lät då i trumpeten stöta
Och höll med sina drängar en revy.

Han gick att mönstra sina landtsoldater
Och säga dem ett sista muntringsord.
De voro tölpiga i skick och later
Och mången rättelse blef också gjord.
Den ene höll med orätt hand i hanen
Hans faute blef strax af generalen röjd.
Den andre stod för mycket framåtböjd.
"Sträck upp dig!" röt den gamle veteranen,
Och karlen sträckte sig till jättehöjd.

Till en dragon, i getskinn innesluten,
Vår Stenbock talade i munter ton:
"Sitt rätt i sadeln och förhindra juten
Att vända upp och ned på Sveriges tron."
Der stod en bonde, hvilkens mod var ringa,
Till honom sade Stenbock utan prut:
"Du ser för hygglig och beskedlig ut,
Se ond ut, gosse, så skall dansken springa,
När han får känna lukten af ditt krut!"

Och Stenbock steg till häst och trumman rördes
Och hären ryckte fram med dödsförakt.
Från skor af trä ett riktigt slammer hördes,
När Smålands drängar gingo fram i takt.
Men med den kraft, som hvarje motstånd krossar,
De svenske mötte danskarnes armé,
Som log af hån och ropade på spe:
"Der kommer Bocken och hans getagossar,
Hvem flyr för knektar, som se ut som de!"

Der blef en strid, som gjorde fältet blodigt,
Och snart var danska hären undanföst.
Men Stenbocks folk, af segern öfvermodigt,
Förgjorde flyktingarne skoningslöst.
Då syntes han, som räddat Sveriges ära,
Den hjälte, som gjort jutarne förtret,
Han ropade med röst af en atlet:
"Mot vapenlöse män, som nåd begära,
Man vise kärlek och barmhertighet."

Karl XII:s återtåg.

Vesterut bland norska bergen, himlen
hänger molnbemängd,
Vinden, kyld utaf December, frostbelä-
ger snöig ängd.
På den stig, der nordan blåser, hördes
nyss trumpeten tona,
När kung Karl drog fram med hären för att
vinna Norges krona.

Och man minnes än i trakten, huru stolt och
käck han var,
Som om nyss han öfvervunnit Polens kung och
Rysslands czar.
Och han log mot sina gossar liksom fordom väl-
bevåget,
När han modig red i spetsen för det långa seger-
tåget.

Blott för några veckor sedan drog han här med
ståt förbi
Vid den stolta narvamarschens välbekanta me-
lodi.
Och då ljud ur tusen strupar lefveropet för
monarken,
Men i dag är idel tystnad i den frusna öde-
marken.

Hör, då ljuda steg af knektar uppå snö december-
kall,
Och der nalkas tyst en skara, kommande från
Fredrikshall.
Väderbitna grofva bussar, vana att begagna
pliten,
Utvaldt manskap, som i Ryssland satt respekt i
moskoviten.

Men i dag har modet fallit hos de tappre gossar
blå,
Se, hvad trumpna ansigtsminer! huru skall jag
det förstå?
När du sett den bår de bära, skall du ej för-
klaring tarfva,
Han, som ligger död på båren, är ju segraren
vid Narva.

Stum han ligger der och liflös, lik en vinge-
skjuten örn,
Han, hvars rykte länge flugit omkring verdens
fyra hörn.
Ännu är han dock densamme, som han var i
lefnadsdagen.
Fastän Gyldenlöwes kula blekt de lugna anlets-
dragen.

Ännu är han dock densamme, samma uttryck
har han qvar.
Döden har ej kunnat minska trotsset kring hans
läppars par,
Han ser ut, som om han somnat för att väckas
vid fanfarer,
Till en lejonlek i Bender med sultanens janit-
scharer.

Han ser ut, som om han somnat på en drabb-
ning ärorik;
Af den man, som trotsat kungar, återstår ett
kallnadt lik.
Svärdets man, som fylde verlden med det hemska
vapenbraket,
Han är dömd att långsamt multna uti Riddar-
holmsegemaket.

I Karl Johans dagar.

e, hur brokigt folket vimlar omkring
Stockholms södra tull!
Södermalms förnämsta gata är af skåde-
lystna full,
Alla bära helgdagskläder, alla bära hög-
tidsminer
Och i husens fönster trängas nu brunetter och
blondiner.

Genom folkuppfyllda gator ordningsmän i uni-
form
Rida långsamt fram och åter med en myndighet
enorm.
Sprättande i hvita handskar, ordningen de öf-
vervaka,
Och den skådelystna hopen hålla de med våld
tillbaka.

Hvarpå väntar denna folkhop, uppstald mellan
husens rad?

Säg mig, hvad är glädjeämnet, som gör dagen
festligt glad?

Jo, i dag skall Sveriges kronprins ifrån Tysk-
land komma åter,

Der han varit med att krossa en af världens
folkdespoter.

Derför är nu staden smyckad på Karl Johans
hedersdag,

Derför strålar denna glädje uti folkets anlets-
drag.

Och der står i glad förbidan folk från staden
och provinsen,

Tills dess ändtligt ropet ljuder: "Gif nu akt! nu
kommer prinsen."

Genast blir det lif i mängden, alla trängas för
att se

Skynten af den man, som qväste franske kej-
sarens armé.

Mödrar lyfta barn på armen, hviska till dem
hjärtligt rörda:

"Ser du honom? Ser du prinsen? Honom skall
du alltid vörda."

Ja, der nalkas han, som skrämde korsikanens
kejsarörn,
Genom vagnens öppna fönster syns hans hatt
med tvenne hörn.
Med en vänlig nick han helsar på den skåde-
lystna hopen,
Hvar gång folket vid hans åsyn brister ut i
lefveropen.

Hjessor blottas, händer vifta, hvarhelst vagnen
far förbi.
Hör då ljuder genom jublet plötsligen ett jem-
merskri.
Den förgyllda vagnen stannar under mängdens
rop och böner.
Hvad har händt? Jo, framför hjulet ligger en
af folkets söner.

Vagnens glasdörr öppnas häftigt af en hjälte
klädd i blått,
Med ett språng han hinner marken, Sveriges
förste Bernadotte,
Skyndar fram till denne arme, som nyss föll på
gatustenen,
Fattar i hans rifna jacka, hjälper honom upp
på benen.

Och han blickar på den arme, kärleksfull och
medlidsam
Och på svensk och gallisk munart tröstens ord
han stammar fram.
Prinsen der, som lägger handen på den fattige
och ringe,
Det var han, som vid Grossbeeren klippte fran-
ska örns vinge.

Hör, då ljuda lefveropen än en gång från alla
håll
Man vill kyssa hjältens händer, taga på hans
klädesfäll.
Han blir bortförd, lyftad, buren på det glada
folkets händer
Till den gamla kungaborgen invid lugna Mälar-
stränder.

Se, då kommo glada tankar i Karl Johans stolta
själ.
Och han såg på svenska folket, att det ville
honom väl.
Hvad han kände i den stunden, han bekände
vid sin kröning
Med de fyra enkla orden: "Folkets kärlek min
belöning".

Karl Johan och Suchtelen.

an satt uti sitt vackra Mälarslott,
Karl Johan, hjälten från de många krigen;
Sitt sjuttionde år han redan nått,
Men han var lik sig än, fast ålderstigen.
Hvem minnes ej Karl Johans kända drag,
Hans manliga profil af detta slag,
Som kommer en att minnas örnens slägte!
Hans rika gråa hår i lockar föll,
Och blickens eld vår gamle kung behöll,
Så länge ännu lefnadsdagen räckte.

Och solen nedgick bakom Mälarberg,
På strömmens yra våg hon rosor strödde,
Och i en ålderdomlig brungrå färg
Tessinska kungaborgens murar glödde.
Der innanför satt Sveriges gamle kung
Och tänkte på den tid, då han var ung

Och väckte segerhopp i folkens sinnen.
Han såg så mången tafla rullas opp
Från flydda tiders långa segerlopp,
Han lefde nu en stund i sina minnen.

Der skymtar för den gamle nu en syn,
Han tror sig se den franska kejsarörnen,
Han skönjer Leipzigs torn mot aftonskyn,
Och åskor dåna rundt kring himlahörnen.
Han ser en välkänd ryttare dernäst,
Som tyglar tigande sin hvita häst
Och genom tuben fienden betraktar.
Karl Johan känner denne hjälte väl,
Det är Napoleon, som för befäl,
När de förbundnes här hans rader slagtar.

Den gamle kungen hör som i en dröm,
Hur Leipzigs klockor uppå afstånd ringa.
Han ser af flyktingar en väldig ström,
Förföljd af ryttare med lyftad klinga.
Han ser den flyende fransos-armén,
Det vimlar af damaskbeklädda ben,
Som röra sig i flyktens villervalla.
Karl Johan tycker sjelf, att han är med
Han anför svenska rytteriets led
Och rider in i Leipzig främst af alla.

Han helsas der af folkets glada hop,
Han ser hur männen svänga sina hattar,
Han hör ett sorl af glada jubelrop,
Hvars orsak och betydelse han fattar.
Bredvid hans sida rider stolt en man,
Hans bröst är prydt med ordnar; hvem är han?
Det är den czar, som hela Ryssland vördar.
Han trycker Sveriges furste i sin famn
Och tackar glad i mensklighetens namn
För Sveriges andel uti dagens skördar.

Så mönstrar kungen en förgången tid
Och ger åt fantasien lösa tömmar.
Han ser i andanom så mången strid,
Men väckes hastigt upp ur sina drömmar;
Ty in steg Suchtelen i galaskrud,
Han talar såsom Rysslands sändebud:
"Jag kommer, sänd af kejsar Alexander.
Han sport, att England köper fartyg här.
Ni måste afstå från en slik affär,
Som väckt så mycket och befogadt klander!"

Karl Johan svarade i värdig ton,
Fast orden gingo honom djupt till sinnes:
"Jag aktar högt er kejsares person,
Hans vänlighet mot mig jag gerna minnes,

Och detta broderliga vänförbund,
Som förr vi knöto i en lycklig stund,
Jag hoppas kunna ännu mer befästa.
Men vore ock min vänskap än så stark,
Så måste jag ändå som svensk monark
I främsta rummet se på Sveriges bästa.”

Nu syntes ryssen plötsligt allvarsam
Och med en låtsad myndighet han sade:
”Nåväl, då måste sanningen väl fram,
Fast mina budskap äro föga glade.
Min herre kejsaren, i ära stor,
Af hvilkens vilja folkens väl beror,
Han helsar er och edra diplomater.
Om ej I lyssnen till hans varningsord,
Så ställer han en dag på Sveriges jord
Minst hundra tusen öfvade soldater.”

Den gamle kungen, vördnadsvärd att se,
Han syntes ej det ringaste förfärad,
Han syntes nästan mera böjd att le
Och svarade helt lugn och obesvärad:
”Vill kejsarn skicka hit en rysk armé,
Så helsa honom, att det bäst kan ske,

När Östersjön är isbelagd och frusen.
Sänd hit en här på hundra tusen man
Och sänd se'n lika många, om ni kan,
Att söka reda på de hundra tusen."

Den finske barden.

A dlercreutz och Sandels somnat efter
mången djerf bedrift,
Länge hade Dufva multnat i sin moss-
belupna grift,
Konow sof i samma kulle som sin
trögne korporal,

Och vid Jutas och vid Lappo ljöd ej mer en
stridssignal.

Nej, der förr den stolte Döbeln kommenderade:
Framåt!

Hördes nu i finska bygder herdepipans lugna
låt,

Och det svenska broderlandet låg der nu med
härjad kust,

Sörjde öfver Finlands alltid oersättliga för-
lust.

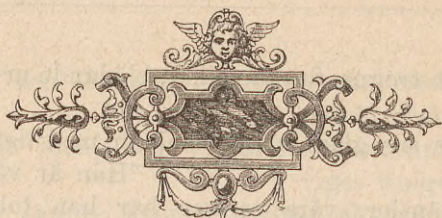
Se, då kom en dag studenten, som besökt den
gamle Stål,
Och han sjöng om Finlands strider uppå Sve-
riges tungomål;
Och de tappre krigets hjältar, slumrande med
krossad glaf,
Fingo liksom lif ånyo, stodo upp utur sin
graf.

Snart man hörde liksom dånet utaf Jutas kano-
nad,
Tätt förbi vårt öga ryckte mången gråklädd finsk
brigad.
Och man kände det i hjertat, som om sjelf man
varit med,
När Sven Dufva stod på bryggan ibland rys-
sarne och stred.

Tydligt tyckte man sig skåda, hur den trumpne
Döbeln red
Uti spetsen, närmast fanan, framför Björneborg-
ska led.
Sandels syntes på sin fåle, på sin hvita favo-
rit,
Hejdande vid Wirta brygga plundringslysten
moskovit.

Och det trogna finska folket, blödande ur många
sår,
Samlade sig glädt kring skalden med det ropet:
"Han är vår!
Våra känslor, våra tankar har han tolkat nu
och tydt,
Våra hjältar, som vi mistat, har han gifvit oss
på nytt!"

Fänrik Ståls bekanta sägner läste flitig unger-
sven,
Och den gamle, som dem hörde, kände sig bli
ung igen,
Alla bröst begynte hoppas, alla armar fingo
merg,
Sveaborg man hade mistat, men man egde
Runeberg.

Sveriges ovän.

är födas vi, lefva och dö uti ro,
Och nu mot den kust, der vi bygga
och bo,
Ej fiendens skepp mera kryssar.
Här lefva vi sorglösa år efter år,
Och dock i vår närhet en fiende står,
Mer farlig än forntidens ryssar.

Han smyger sig fram med förfärande makt,
De starkaste män under oket han lagt
Och gjort dem till lydiga slafvar.
På kortaste tid har han tömt deras kraft
Och gjort dem till kränka, om helsan de haft,
Och bäddat åt ungdomen grafvar.

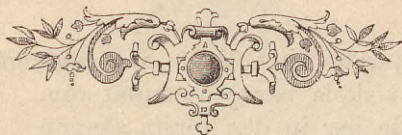
Han rycker från mödrarna liksom på hån
Det bästa de ha, deras käraste son;
Han ger ej pardon och förskoning.
Han smyger sig lömskt ifrån dörr och till dörr
Och gör månet hem, der man sänjades förr,
Till splitets och lustarnes boning.

Ja, "Last" är hans namn, och hans bragder vi se.
Han vänder den yraste glädje till ve.
Han grumlar den renaste lycka.
Han utarmar småningom rike och land
Och sätter i tusende ynglingars hand
En tiggares vacklande krycka.

Så låtom oss kämpa mot denna tyrann!
Hvar fins en förtryckare värre än han?
Till vapen! att krossa hans spira.
Om manligt vi strida och mödan ej sky,
Skall ock öfver Sverige den morgonen gry,
Då frihetens seger vi fira.

Då ringaste hydda vid skog eller fjärd
Skall blifva en flitens och ordningens härd,
Der välmågan länge kan trivas.
Då folket der inne blir sedligt och fromt,
Då skolan befolkas, och häktet blir tomt
Och brottets demoner fördrivas.

Välkommen, o tid! som gör visshet af hopp
Och flyttar vårt folk under dagarnes lopp
Allt närmare denna förvandling.
Gud hägne och skydde så koja som tron,
Han göre vårt folk till en kristen nation
Ej blott uti ord — men i handling!

Hemlandet.

u hemmets jord, der jag som liten lekte,
Din blotta åsyn gör min känsla varm.
Här var det, modershänder ömt mig
smekte,
Här blef jag lyftad på min faders arm.
Här är den fläcken, der jag först såg ljuset
Och der jag nötte mina barnaskor.
Än står det qvar, det gamla kära huset,
Med många minnen ifrån far och mor.

Och här bo ännu många barndomsvänner,
Som kunna minnas väl den tid, som flytt.
När dem jag råkar, i mitt bröst jag känner,
Som om det gamla blefve åter nytt.
Här har jag grafvar för mitt minne kära
På kyrkogården, der jag ofta stått,
Der kan jag komma liksom mera nära
De trogna vännerna, som hädan gått.

Här fick jag se en bok för första gången;
Jag gått i skola här och samlat rön.
Här öfvade jag in den första sången
Och här jag lärde mig min första bön.
Så mycket godt och skönt jag här mig lärde
På skolans bänk och vid föräldrars bord;
Och därför sätter jag det högsta värde
På denna lilla fläck utaf vår jord.

Och stode jag en gång vid verdens ände
Uti ett land, som syntes skönt och rikt,
Men ibland söderns barn, som ej jag kände,
Och hvilkas språk ej är mitt eget likt,
Och om jag såge då vår flagga hissas
I någon hamn, der blott jag vore gäst,
Jag skulle mer än någonsin förvissas,
Att borta är det bra, men hemma bäst.

Om der bland främlingslandets berg och dalar
Jag kunde fånga några spridda ljud
Af detta språk, som hvarje landsman talar,
Det skulle klinga som ett hemlandsbud.
Vid denna helsning ifrån höga Norden
Min tunga skulle lossa sina band
Och ropa ut de kanske glömda orden:
Jag har ett hem, jag har ett fosterland.

Sveriges framtid.

„Ingen Svithiods framtid spanar,
Men vårt hjerta dess lycka anar.”

C. D. af Wirsén.

Vårt land skall bli rikt, vårt folk skall bli stort
Vårt namn skall i verlden man höra,
Jag vill ej besjunga, hvad fädren gjort,
Men hvad vi komma att göra.

Jag sjunger icke om Narvasvärd
Och Karolinernas pampar,
Jag sjunger om bondens segrande färd
Efter plöjande muntra kampar.

Jag hör af strider ett återskall
Genom växande Sveavälden,
Men dånet kommer af släggans fall
Och lokomotivets är elden.

Med fliten skola vi vinna igen
Våra flyktade stormaktsdagar,
Och striden skall föras af mö och sven
Mot svårplöjda fält och hagar.

Mot åkern, som bjuder på sten och grus,
Mot snärjande snår, som tättna,
Mot grufvan, som gömmer för dagens ljus
Metallerna, halft förgättna.

Och inom gränser med samma mått
Skall Sveafolket förstoras,
Och sju skola så, der fyra sått
I bygder, som aldrig förloras.

Vårt land skall bli rikt, vårt folk skall bli stort,
Vårt namn skall i världen man höra.
Hvad fädren velat, men än icke gjort,
Det må deras söner göra.

Ty storhetens byggnad slog Döden omkull,
Och handen, som bygt den, förvandlas till mull,
Hvad återstår nu af de väldiges glans?
Kring hjältarnes tinning en vissnande krans.

Der sofver den tolfte bland Karlar sin blund,
Och sångarn vid Haga, och segrarn vid Lund,
Och Gustaf den andre, som tänkte så stort,
Och stängde för våldet Germaniens port.

Af segrar och byte, hvad hafva de kvar?
En samling af solkiga, svarta standar,
Som täcka de oklädda väggarnes kalk,
Kring kunglige slumrarens praktkatafalk.

Men just dessa fanor i grafvarnes vrå,
De tala om storhet, som ej skall förgå,
De tala om minnenas ädlaste skatt,
Som icke förmultnar i grafvarnes natt.

De tala om tider, då svensken gick ut
Att krossa förtryckarens pikar och spjut,
Då strax den förtryckte sin klagan förgat,
Så snart han fick syn på vår svenska soldat.

Den härliga tiden har längesen gått,
Nu leka ju barnen, der drabbningen stått,
Nu hvila sig fredliga hjordar af lamm,
Der förr Göta lejon gått rytande fram.

Men se, här i templet helt nära Norrbro
De stora, de märkliga minnena bo
Der under den spetsiga tornpyramid
Har Sverige stängt inne sin skönaste tid. —

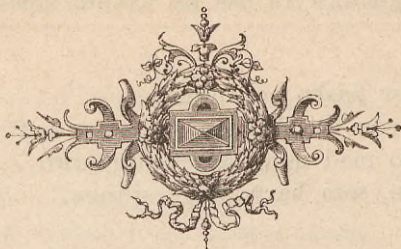
Der kunna vi midt i den bullrande stad
Få dröja vid minnet af bragdernas rad.
Der kunna vi hemta för sinnena stål
Och lära oss lefva för ädlare mål.

I dagar af smäsinnad söndring och split
Då, låtom oss ofta begifva oss dit,
Att lära af hjältar, som fordom vi haft,
Hur enighet alltid ger styrka och kraft.

I dagar, då tanken på vinning och bröd
Lagt aska på fosterlandskärlekens glöd,
Då låtom oss lära vid hjältarnes graf
Att älska det landet, som de hållit af.

Så lyft då o tempel din spira så hög,
I tider, då fosterlandskänslan är trög,
Och blif då en ärans och minnenas tolk,
För Sveriges af gammalt beryktade folk!

Stå qvar der och vittna kring Mälarens bygd,
Och tala om bragder och mana till dygd,
I dag och i morgon, om hundra år,
Så länge än fädernejorden är vår. —

Vår Gud är oss en väldig borg.

Med helgdagshvila och sabbatsfrid
Kom dimmig novemberdagen,
Det ringde i kyrkan till ottetid,
Ty bönetimmen var slagen,
En gosseskara, en högtidsklädd,
Till skolan kom ifrån hvilans bädd
Att prövas i Luthers lära,
Att, fri från veckornas arbetsok,
Få stafva en stund i böckernas bok
Och sjunga en sång till Guds ära.

De fattiges barn från gränd och torg,
Nu tvagna och helgdagssnygga,
De sjöngo: "Vår Gud är en väldig borg",
Ja, "Han är vårt vapen trygga".
Den gamla psalmen, som aldrig dör,
Den sjöngs af den gällaste gossekör

Med röster friska och unga,
Det var, som om barnen en aning haft,
De sjöngo med mera än vanlig kraft,
De sjöngo, som barn pläga sjunga.

Då rann mig i sinnet, då mindes jag
Helt plötsligt, hvad dagen hette.
Det var ju ej någon vanlig dag,
Det var november den sjette.
På samma dag, kanske samma minut,
Fast tvåhundrafemtio år förut,
Densamma psalmen vardt sjungen,
Då sjöngs den af hjältar på Lützens fält,
Der han sin glesnade skara ställt,
Den frejdade Vasakungen.

Der stodo de då i ett främlingsland,
Beredda att döden möta,
Der stodo de långt ifrån Mälarstrand,
Långt, långt från Svea och Göta.
Och dimman hindrade då deras syn,
Dock lyfte de alla sin blick mot skyn,
Der hjälpen de ville förbida.
De stärkte med sängen sitt sjunkande mod,
Den lutherska psalmen bepröfvad och god,
Den ljud öfver slätterna vida.

Här sutto nu barnen af samma folk,
Som krossade mörkrets liga,
Och följde frihetens vigde tolk
Att orätt och våld bekriga.
De fattiga piltar från stadens malm,
De sjöngo, de sjöngo nu samma psalm,
Som stärkt deras fäders sinne.
Derute låg dimman på samma sätt
Som fordomdags uppå Lützens slätt,
Då sjetto november var inne.

Och sången den ljöd med fullare ton,
Den ljöd som ett seger-ode
Om Honom, som skyddat vår lilla nation,
Om Honom, den evigt gode,
Som var vår hjälp uti nödens stund
Och stödde vår kyrkas hotade grund
I tid, som vi lagt till rygga.
Så må vi bekänna med sångens ljud
Och säga: "En väldig borg är vår Gud,
Ja, Han är vårt vapen trygga!"

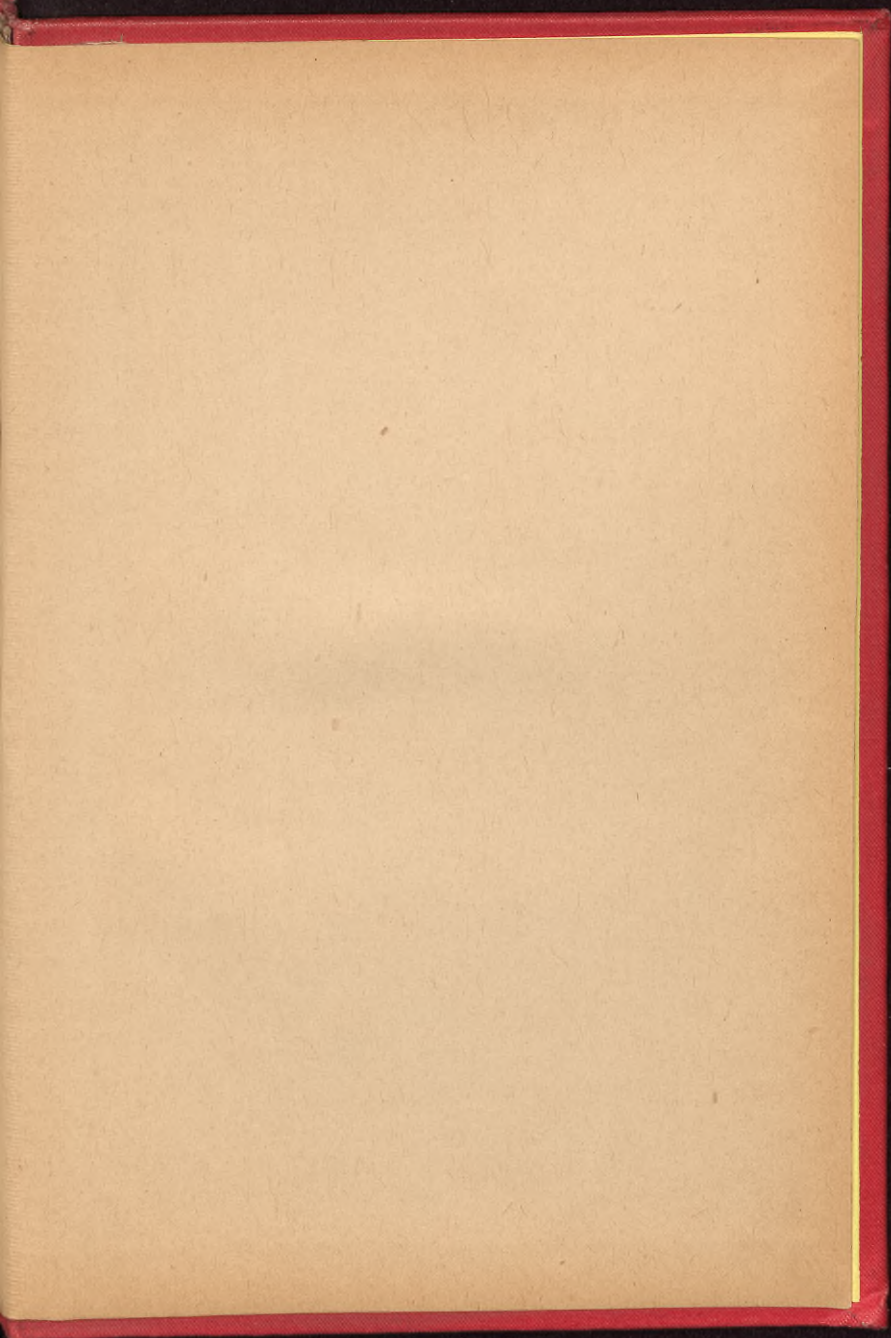

Innehåll.

	Sid.
Den svenske gossen	3.
Sven Elfsson	8.
Fäderneslandets befriare	12.
Gustaf Wasa i Westerås	16.
Peder Smeds begrafning	20.
Tilly vid Breitenfeld	27.
Gustaf Adolfs spion	31.
"Guldkonungen" vid Lützen	36.
Ett sammanträffande	41.
Johan Banérs bröllop	46.
Lilliehöök	54.
Erik Dahlbergs räddare	58.
Tåget öfver stora Bält	68.
Karl XI i Åhus' prestgård	75.
Fabian Gustaf Wrangel	81.
Segraren vid Lund	86.
Rensköld	97.

Svenskt mod	101.
Pultavas graf	106.
Karl XII:s tårar	111.
Magnus Stenbock	116.
Karl XII:s återtag	120.
I Karl Johans dagar	124.
Karl Johan och Suchtelen	128.
Den finske barden	133.
Sveriges ovän	136.
Hemlandet	139.
Sveriges framtid	141.
Riddarholmskyrkan	143.
Vår Gud är oss en väldig borg	147.

Handwritten text visible on the left edge of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is partially obscured and difficult to decipher, but appears to include the words "The" and "of".

